Prijs f 0.50

6e JAARGANG No. 12
DECEMBER 1952

NEDERLAND POLEN

H.H. Anna en Joachim, fragm. van het altaar van Wit Stwosz, Mariakerk te Kraków

UIT DE INHOUD:

UITGAVE DER VERENIGING NEDERLAND—POLEN

Een sportartikelenfabriek in Zakopane geeft aan arbeiderskinderen, die op school uitblinken, ski's cadeau

Winterlandschap in het hooggebergte

Een commissie uit het nieuwgekozen parlement (Sejm) in vergadering. Lucjan Rudnicki (schrijver) St. Mozol (slotenmaker), F. Aprys (mijnwerker), F. Baniasik (smid), F. Dębowski (boer)

Wanda Wilkomierska oefent voor het Wieniawski-concours

Bij onze KERSTILLUSTRATIE

(voorpagina)

Wij menen dit Kerstnummer van ons Tijdschrift niet beter te kunnen opluisteren dan door een afbeelding van een der gerestaureerde onderdelen van Stwosz' Altaarstuk, dat nu weer zijn oude plaats herkregen heeft. Het aan Wit Stwosz' gewijde standaardwerk doorbladerend, werden we als steeds weer getroffen door de met piëteit verbonden pracht, waarmee de twee figuren zijn neergezet, die naar een oud verhaal Jezus' grootouders moeten zijn geweest. Wit Stwosz was niet de eerste kunstenaar, die zich tot de personen van Joachim en Anna aangetrokken voelde. Reeds ongeveer twee eeuwen voor hem had Giotto de statige reeks muurschilderingen, die hij in de Paduaanse Arenakapel aanbracht, laten beginnen met een zevental, dat ons naar het milieu verplaatst, dat in het Apocriefe Maria-Evangelie zo uitvoerig wordt beschreven. Degenen nu die Giotto's meesterwerk òf uit eigen aanschouwing kennen, òf door Ruskin's prachtige studie daarvan een althans benaderende voorstelling hebben gekregen, stellen we thans in de gelegenheid het geheel volwaardig Pools aequivalent in een afbeelding te bewonderen, die naar wij hopen bij velen het verlangen zal doen ontwaken eens het origineel te mogen bezichtigen.

MAANDBLAD TER BEVORDERING DER ECONOMISCHE EN CULTURELE BETREKKINGEN

Redacteuren:
S. van Praag
M. Górzyński

Postrek. 518467
Penningm. v. d.
Ver. Nederland-
Polen - Leiden

Nederland-Polen

Redactie-Secretariaat: (Redakcja i Administracja) J. W. Brouwersplein 7 - Tel. 713700—20992 - Amsterdam

NA goedkeuring door de Sjem van de voorgestelde lijst van ministers zette de Ministerpresident Bierut in een rede voor het voltallige huis de richtlijnen van de komende regeringspolitiek uiteen. „Thans, in een tijd van een door de imperialisten ingezette koortsachtige bewapeningswedloop, van oorlogsblokvorming, van onderdrukking en uitplundering van zwakkere volken, van door de imperialistische oorlogsdrijvers veroorzaakte verdieping van de tegenstellingen, van het aankweken van een oorlogspsychose, van wederoprichting van een nazistisch leger — dat o.a. voor agressie tegen Polen moet dienen — staat het Poolse volk niet meer weerloos en geisoleerd zoals in 1939. Het Poolse volk werkt mee aan de huidige nieuwe periode van grote maatschappelijke veranderingen, die reeds een derde van de aardbol omvat en waarvan de invloed op de onderdrukte volken over de gehele wereld merkbaar is. Het Poolse volk is actief deelnemer aan de machtigste vooruitstrevende beweging in de geschiedenis der mensheid, de grote wereldvredesbeweging, die reeds het grootste deel der mensheid in haar rijen telt. Het Poolse

MINISTERPRESIDENT BIERUT
zet de komende Regeringspolitiek uiteen

Het applaus van de afgevaardigden van het Parlement voor de nieuwgekozen voorzitter van de Ministerraad, B. Bierut

volk verheugt zich ten slotte in de onverbrekelijke banden van vriendschap en bondgenootschap met de volken van de grote Sowjet-Unie en de volksdemocratische landen. Nog nooit in zijn geschiedenis was Polen zo vast en duurzaam verbonden met de vooruitstrevende krachten in de wereld die de nieuwe beginselen van een vreedzaam internationaal samenleven der volken verdedigen.

Dank zij deze bondgenootschappen voelt de Volksrepubliek Polen zich niet slechts beveiligd tegen een aanval van de imperialisten en neo-nazi's met hun beschermers, maar het geniet ook bij de ontwikkeling van de industrie en het gehele economisch leven van het eigen land van deze vriendschap en hulp; dit is de belangrijkste waarborg voor het behoud van de wereldvrede en de onafhankelijkheid van Polen.

Met het oog op de bescherming van de historische belangen van het Poolse volk, van zijn veiligheid en onafhankelijkheid, behoort tot de verdere opgaven van de regering de verhoging van de levensstandaard der bevolking en de toenemende bevrediging van haar materiële en culturele behoeften. Tempo, richting en resultaat op dit gebied hangen af van de medewerking der gehele bevolking en van haar steun aan de politiek der regering, die voornemens is voor dit doel de nog voorhanden grote economische reserves te mobiliseren. Behalve een snelle ontwikkeling van de industrie als basis voor de ontplooiing van alle bedrijfstakken, speciaal echter van de door vroegere regeringsstelsels zo verwaarloosde landbouw, vormt de versterking van de productieve krachten op elk gebied de allereerste voorwaarde voor de verhoging van de materiële en culturele welstand van alle lagen der bevolking, waarnaar wij streven.

De practische opgaven, die tot dit doel moeten leiden, zijn: de voortdurende opvoering van de arbeidsproductiviteit zowel in de industrie als in de landbouw en de verdere bedrijfstakken; de verdere ontwikkeling van de socialistische wedijver onder de arbeiders; de uitbreiding van de beweging voor uitvindingen en rationalisatie door de arbeiders; de strijd tegen verspilling van grondstoffen, brandstof en energie; de verhoging van de kwaliteit der producten; de snelle mechanisering en modernisering van de landbouw; samenvattend betekent dit: de vervulling van het Zesjarenplan. De weg die de regering voor de uitvoering van al deze taken bewandelt, zal tot uitdrukking komen in de dagelijkse zorg voor de arbeidende mens, maar eveneens in de vastbesloten strijd tegen sabotage en elke vijandige activiteit, tegen domheid en ruwheid, tegen onnadenkendheid en bureaucratie.

De grote steun bij alle inspanning van regering en volk vormt de toenemende maatschappelijke activiteit van de millioenenmassa's der Poolse werkende mensen, die met groeiend bewustzijn en in steeds toenemende mate mede deelnemen aan de regeringstaak en die hun volksstaat voortdurend sterker maken. De grondwet van de Volksrepubliek Polen is reeds tot een vaste rots en wegwijzer voor de massa der staatsburgers geworden bij hun inspanning voor het welzijn van alle werkers.

In deze toenemende maatschappelijke activiteit en in de zich verdiepende eenheid en solidariteit ligt de kracht van onze volksstaat. Uit deze machtige en nooit opdrogende bron van maatschappelijke energie zal de regering de kracht bij haar dagelijkse arbeid putten.

EERSTE ZITTING VAN HET NIEUWE PARLEMENT (SEJM)

In het nieuwe Parlementsgebouw is de nieuwgekozen Poolse Sejm op 20 November j.l. bijeengekomen, binnen de termijn van vier weken die de grondwet voorschrijft voor de eerste constitutionele zitting.

De zittingstijd van de nieuwe Sejm duurt, krachtens de Grondwet, vier jaren, dus tot 1956. Tot „Sejm-Maarschalk" (Voorzitter van het Parlement) werd gekozen de afgevaardigde prof. Jan Dembowski (partijloos), president van de Poolse Academie van Wetenschappen en Voorzitter van het Poolse vredescomité, tot zijn plaatsvervangers de afgevaardigden Franciszek Mazur (Verenigde Poolse arbeiderspartij), Józef Ozga-Michalski (Verenigde Boerenpartij) en prof. Stanisław Kulczyński, (Democratische partij).

J. Dembowski, die het voorzitterschap overnam in de zitting, die geopend werd door de afgevaardigde Lucjan Rudnicki, verklaarde in zijn entreerede, dat hij zich in de eerste plaats beschouwde als vertegenwoordiger van het grote getal kiezers, die niet tot een politieke partij behorend, door het vrijwel 100 procent bereikt hebbende verkiezingsresultaat ten gunste van de candidaten van het Nationale Front, het bewijs hadden geleverd voor de eensgezindheid van het volk inzake de economische opbouw van Polen en de consolidatie van zijn staatkundige onafhankelijkheid en veiligheid.

Hij kon vervolgens als man van de wetenschap constateren, dat de Poolse wetenschap, die in hoge mate deel heeft aan de ontwikkeling van het land, nog nooit te voren zulke nauwe betrekkingen met het maatschappelijk leven had gehad. Hij beschouwde zich ook — verklaarde Dembowski ten slotte — als vertegenwoordiger van die grote partij, dat grote aantal staatsburgers, dat, onafhankelijk van politiek standpunt of wereldbeschouwing, een vreedzaam en vriendschappelijk samengaan van de volkeren, de versteviging van de verbondenheid met de Sovjet Unie en het behoud van de wereldvrede nastreeft.

In de hierop volgende beëdiging van de afgevaardigden, beloofden deze plechtig, hun werkzaamheden tot heil van het volk te zullen verrichten, de eenheid van het land en volk te zullen versterken, de band tussen de Staatsautoriteit en degenen, die in stad en land werkzaam zijn hechter te zullen maken, al hun krachten te zullen inzetten om de onafhankelijkheid en de souvereiniteit van Polen te versterken en het hunne bij te dragen tot een succesvolle ontwikkeling van de volksrepubliek Polen. Bij de verdere behandeling van de afzonderlijke punten van de agenda werden gekozen: de Raad van State, de commissie voor de geloofsbrieven — (deze stelde inmiddels op de tweede zittingsdag de geldigheid vast van de verkiezingen in alle 67 kiesdistricten, waarin 425 afgevaardigden gekozen werden) — voorts een commissie voor de uitwerking van het reglement van orde voor de Sejm en de regeling van het voorzitterschap van de Ministerraad.

Functie en leden Raad van State

In de Raad van State werden overeenkomstig de bij de wet geregelde wijze van samenstelling gekozen als voorzitter Aleksander Zawadzki; als de vier plaatsvervangende voorzitters: Jan Dembowski (partijloos), Fr. Mazur (PZPR — verenigde arbeiderspartij), Stefan Ignar (ZSL — Verenigde boerenpartij), Waclaw Barcikowski (SD — Democratische partij); als secretaris: Marian Rybicki; tot nieuwe leden: Roman Zambrowski (PZPR), Józef Niecko (ZSL), Henryk Kolodzieski (partijloos), Stefan Matuszewski (PZPR), Zygmunt Modzelewski, Wiktor Kłosiewicz (vakverenigingen), Aleksander Juszkiewicz (ZSL); Alicja Musialowa (Vrouwenliga).

Ingevolge de beslissingen van de nieuwe (op 22 Juli j.l. in werking getreden) grondwet is de Raad van State naast de Sejm het hoogste orgaan van de volksrepubliek Polen en hij oefent als college de functies uit, die aan het hoofd van de Staat toekomen. Daartoe behoren o.a. het bijeenroepen van de Sejm, de benoeming en het ontslag van de diplomatieke vertegenwoordigers van Polen in het buitenland, het in ontvangst nemen van de geloofs- en ontslagbrieven van de geaccrediteerde buitenlandse diplomaten; de ratificatie en de opzegging van internationale verdragen namens het parlement, het benoemen van burgerlijke en militaire autoriteiten e.d.

Nieuwe regering – Boleslaw Bierut Ministerpresident

De voormalige Ministerpresident J. Cyrankiewicz deelde aan de Sejm schriftelijk mede, dat zijn ministerie afgetreden was. Tot nieuwe voorzitter van de Ministerraad werd eenstemmig gekozen Boleslaw Bierut, die met de vorming van een ministerie belast werd. Bij het ter tafel brengen van dit voorstel bracht de afgevaardigde Fr. Mazur hulde aan de verdiensten van de huidige Staatspresident en betoogde dat met het oog op de omvang van de opgaven, Boleslaw Bierut deze verantwoordelijke positie het beste kon bekleden.

Op de tweede zittingsdag stelde de ministerpresident zijn kabinet voor, dat in de door hem bijeengeroepen vergadering van de Sejm met instemming werd begroet. De nieuwe regering is als volgt samengesteld:

Plaatsvervangende Ministerpresidenten:

Józef Cyrankiewicz	Stefan Jędrychowski
Wladysław Dworakowski	Zenon Nowak
Tadeusz Gede	Hilary Minc
Piotr Jaroszewicz	Konstanty Rokossowski

Ministers

Staatsveiligheid :	Stanisław Radkiewicz
Stads- en woningbouw:	Roman Piotrowski
Industrie en Opbouw:	Czesław Babiński
Energiebedrijven:	Boleslaw Jaszczuk
Financieën:	Tadeusz Dietrich
Openbare werken:	Feliks Baranowski
Mijnbouw:	Ryszard Nieszporek
Binnenlandse Handel:	Marian Minor
Buitenlandse Handel:	Konstanty Dąbrowski
Hoofovenbedrijf:	Kiejstut Zemajtis
Spoorwegen:	Ryszard Strzelecki
Franciszek Jóźwiak-Witold	Staats Contrôle:
Kultuur en Kunst:	Wlodzimierz Sokorski
Bosbouw:	Bolesław Podedworny
Volksontwikkeling:	Witold Jarosiński
Staatseigendommen:	Hilary Chelchowski
P.T.T:	Wacław Szymanowski
Chemische Industrie:	Bolesław Rumiński
Kleinindustrie en Handwerk:	Adam Zebrowski
Lichte industrie:	Eugeniusz Stawiński
Machine-indstrie:	Julian Tokarski
Landbouw- en Levensmiddelenindustrie:	Mieczysław Hoffman
Landbouw- en Bodemhervorming:	Jan Dąb-Kocioł
Justitie:	Henryk Świątkowski
Buitenlandse Zaken:	Stanisław Skrzeszewski
Hoger Onderwijs:	Adam Rapacki
Verkeer- en Luchtvaart:	Jan Rustecki
Gezondheid:	Jerzy Sztachelski
Scheepvaart:	Mieczysław Popiel
Chef v. d. Ministerraad:	Kazimierz Mijał

Ministerpresident Bierut gelastte vervolgens de Ministers voor de Vlees en Zuivelindustrie en voor Arbeid en Sociale zaken te benoemen en verordende dat deze ministeries tijdelijk onder leiding van de desbetreffende plaatsvervangende ministers zouden worden gesteld.

De vaste afdelingen van de Sejm

Na het aannemen van het reglement van orde voor de Sejm werden de volgende vaste afdelingen gevormd: voor wetgeving, voor de begroting, voor de buitenlandse politiek, voor de volksontwikkeling, voor cultuur, voor de voorziening van goederen, voor woningen, voor openbare diensten, alsmede voor arbeid en gezondheidszorg. Een nieuw voorschrift in het reglement van orde voor de Sejm verplicht de Voorzitter er op te letten, dat de afgevaardigden hun kiezers regelmatig op de hoogte stellen van hun eigen werkzaamheden en het werk van de Sejm.

De president van de ministerraad aan het woord

BRIEF UIT POLEN

Wij hebben van de 22e Juli* tot de 26 October, de dag van de parlementsverkiezingen een tijd meegemaakt, die van grote betekenis zal zijn voor onze toekomst.
Gedragen door het grote enthousiasme van het volk, heeft de Poolse volksrepubliek zich een nieuwe grondwet geschonken. Deze grondwet legde de grondslagen voor de verdere ontwikkeling op de weg naar het socialisme en de welvaart.
Volgens de nieuwe constitutie ligt de macht in handen van het werkende volk, van stad en land. Het hoogste staatsorgaan van de Poolse Volksrepubliek is de Sejm. De nieuwe kieswet onderscheidt zich principieel van de vroegere kieswetten. Wat zijn de grondbeginselen van deze nieuw aangenomen kieswet? Kiesrecht heeft ieder burger, die op de kiesdatum zijn achttiende jaar voleindigd heeft, zonder onderscheid van geslacht of ras of volksgroep, ontwikkeling, godsdienst, afkomst, beroep of vermogen.
De vrouwen hebben hetzelfde stemrecht als de mannen. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen militairen en burgers. Elke kiezer heeft recht op één stem. Ieder stemgerechtigde kan als afgevaardigde worden gekozen als hij de leeftijd van 21 jaar heeft bereikt. Het recht om candidaten te stellen komt toe aan politieke organisaties, bedrijfsorganisaties, corporaties, de Poolse jeugdbond, alsmede aan alle andere massaorganisaties van het werkende volk. Het initiatief tot het stellen van candidaten kan ook genomen worden in vergaderingen en in de bedrijven en samenkomsten van dorpsbewoners, en ook door eenheden van het leger. Er is één afgevaardigde op 60.000 inwoners. Op 26 October vonden de parlementsverkiezingen plaats. Het comité had, in samenwerking met het volk, reeds lang voorbereidselen gemaakt. In het kiescomité hadden zitting: vertegenwoordigers van politieke partijen en boeren, benevens stootbrigadiers, mensen van de wetenschap, litteratoren, kunstenaars, leiders van het volk. Het comité had een gemeenschappelijk kiesprogramma opgesteld en een gemeenschappelijke lijst, waarop onafhankelijk van het lidmaatschap van een politieke partij, van godsdienst of volksgroep, de besten van het vaderland geplaatst waren, dat waren dus diegenen, die reeds sedert jaren de strijd gevoerd hadden voor de bevrijding van het volk, en degenen, die naar voren gekomen waren, bij de arbeid voor de volksrepubliek. Stootbrigadiers van de arbeid, boeren, soldaten, vertegenwoordigers van de intelligentia, vrouwen en de jeugd.
Wat bevatte het kiesprogramma van het volksfront?
Het vele grote, wat er bereikt is en de doelstellingen voor de komende jaren alsmede concrete opgaven op politiek, economisch en sociaal gebied.
Polen zal in een onaantastbaar verbond met de Sovjet Unie en de landen van de volksdemocratieën, als ook met de millioenen afzonderlijke mensen uit de gehele wereld pal staan op de bres voor de vrede en de strijd daarvoor voeren. Het zal de ontwikkeling naar het socialisme realiseren en onze industrie in 1960 zal dan ook meer dan tienvoudig de vooroorlogse productie overtreffen. Het loon van de arbeiders en van de intellectuelen zal stijgen, en eveneens dat van de boeren. De woningbouw zal op enorme schaal worden uitgebreid.
Alle nationale plannen, die in de komende jaren verder zullen worden uitgevoerd, zullen Polen maken tot een machtig land, met moderne landbouwmethoden, een land met een hoog cultureel niveau, een van de toonaangevende landen van Europa.
De oproep van het kiescomité werd door het volk met groot enthousiasme ontvangen. Op alle vergaderingen en op de bijeenkomsten van de dorpsbewoners was men dadelijk begonnen met het stellen van candidaten voor het Parlement. Onder deze candidaten waren partijlozen zowel als personen, die tot een politieke partij behoren, gelovigen en ongelovigen, maar steeds mensen, in wier werk een

* *De Poolse nationale feestdag.*

HET UITBRENGEN VAN DE STEMMEN:

Premier Jozef Cyrankiewicz

Vice-president Aleksander Zawacki

Pastoor Lomperty

waarborg te vinden was, dat ze ook in de toekomst zouden handelen in het belang van het arbeidende volk en dat zij er toe zouden bijdragen Polen een betere toekomst te verschaffen.

De propaganda, die voor de verkiezingen gemaakt werd, had ten doel ieder burger, het gehele volk het programma bekend te maken, en wel dat van het Nationale Front. In levendige discussies vond ieder gelegenheid klaarheid te krijgen over alle problemen en vragen, die zich bij hem opdrongen, en zo ontstond geleidelijk een hecht eensgezind bewust Nationaal Front.

In het gehele land vormden zich kiescomité's, er vonden duizenden vergaderingen en discussiebijeenkomsten plaats, waar ook de candidaten spraken. Honderdduizenden propagandisten en agitatoren, ook partijlozen, deden huisbezoek

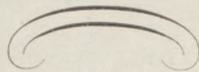
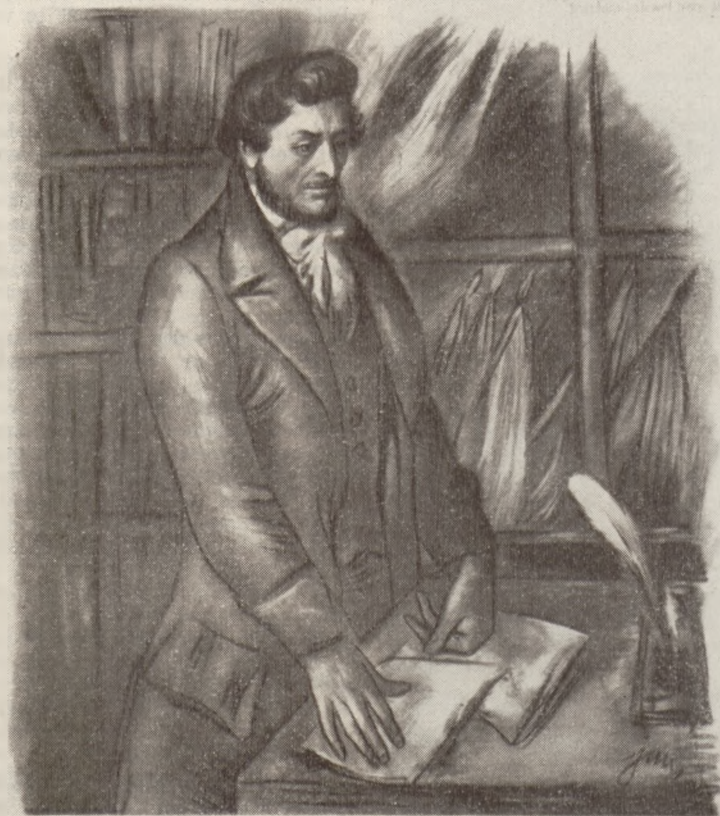

Foto boven:

Jozef Niecko, Voorzitter van de verenigde boerenpartij

Foto onder:

In het dorp Domaniewice nemen boeren de stembiljetten in ontvangst

HISTORYCZNE ZWYCIĘSTWO ZWIĄZKU SOCJALISTYCZNYCH REPUBLIK RADZIECKICH NAD FASZYZMEM WYZWOLIŁO ZIEMIE POLSKIE, UMOŻLIWIŁO POLSKIEMU LUDOWI PRACUJĄCEMU ZDOBYCIE WŁADZY I STWORZYŁO WARUNKI NARODOWEGO ODRODZENIA POLSKI W NOWYCH, SPRAWIEDLIWYCH GRANICACH. NA WIECZNE CZASY POWRÓCIŁY DO POLSKI ZIEMIE ODZYSKANE.

Joachim Lelewel (1786—1861). Het citaat uit een van zijn redevoeringen: „Ik vroeg, Silezië en Pruisen heeft het Poolse volk verloren door de aristocratie: hoe kan het deze terugkrijgen? Niemand was in staat hierop het antwoord te geven „ze-przez lud" (door het volk)

bij de kiezers, om het programma en de tot dusverre bereikte resultaten te bespreken, en te beraadslagen over de wegen, waarop verder zou worden opgetrokken. Er hadden ook massa-meetings en congressen plaats, waarop de deelnemers het programma van het Nationale front behandelden. Er had o.a. een bijeenkomst plaats van maatschappelijke werkers, over de gezondheidszorg, er werd een congres gehouden van ingenieurs en technici en ook een congres van Poolse vrouwen, enz.

Onder de leuze van het Volksfront had zich het Poolse volk in al zijn geledingen verenigd als nimmer tevoren in zijn lange geschiedenis. Iemand, die met de toestanden in Polen niet bekend was zou zich hebben verwonderd, dat er slechts één programma en één lijst was. Het antwoord op deze vraag is eenvoudig.

Het werkende volk kent slechts één juiste weg, die het naar het beoogde doel voert. Deze weg is vastgelegd in het programma van het nationale front. Het volk, dat nu zelf baas in eigen huis is, heeft zijn beste zonen als candidaten voor de Sejm op de kieslijst geplaatst.

Er waren in Polen tijden, b.v. vóór 1939, gedurende de heerschappij van het kapitalisme en de grootgrondbezitters, waarin er veel stemlijsten waren en veel programma's, waarin vaak aan de kiezers gouden bergen werden beloofd, maar op al deze lijsten prijkten alleen kapitalisten, grootgrondbezitters, en hun openlijke of verkapte handlangers. De kleine en de wat grotere boeren werden natuurlijk door de grootgrondbezitters vertegenwoordigd. De arbeider werd vertegenwoordigd door de bankier, de fabriekseigenaar of de speculant. De lijsten van de enige partij, die werkelijk de arbeiders vertegenwoordigde, de communistische partij, werden met alle mogelijke middelen achter gehouden.

De arbeidende massa's duldden gedurende vele jaren ellende, werkloosheid, vernederingen. Zij ondervonden aan den lijve, wat de beloften van deze schijnbare vertegenwoordigers van het volk waard waren, die slechts hun eigen belang, het kapitalisme, op het oog hadden.

Er is in de geschiedenis geen weg terug. Destijds gingen de kiezers naar de stembus alleen maar uit angst, om niet op te vallen bij de werkgever, om hun werk en daarmede hun schamel bestaan niet te verliezen.

En desondanks bedroeg het aantal kiezers ongeveer de helft van het aantal stemgerechtigden. Tegenwoordig zijn de verkiezingen een waar volksfeest, het stemmen wordt gevoeld als een erezaak van de burger die in het uitbrengen van zijn stem de uitdrukking ziet van zijn deelnemen aan de regering van zijn eigen volksstaat.

Reeds aan de vooravond van de verkiezingsdag hadden de steden en dorpen een feestelijk aspect gekregen. Uit de fabrieksgebouwen, uit de regeringsvertrekken, uit de particuliere woningen, in de winkeletalages wapperden de wit-rode en rode vlaggen. Talloze transparante spandoeken verkondigden de leuzen van het volksfront. Zeer vele aanplakbiljetten vermeldden de candidaten, die aan de top stonden. Het portret van president Bierut, de man, die door het gehele volk als leider en leraar wordt erkend, was door de bewoners van stad en land op de beste plaatsen opgehangen.

Het volk liep op straat in drommen samen. Er ontstonden spontane demonstraties, waarin blijde kreten klonken, ter ere van de president en het volksfront, voor het vader-

land, de vrede en de verbroedering der volkeren, en tegen de aanhitsers van de oorlog.

In de dorpen verzamelden zich de boeren uit de verstrooide gehuchten. In de kieslokalen was men van zes uur af bezig. Deze waren met kleurige vlaggen versierd en met de verse bloemen, die de kiezers meegebracht hadden. De organisatie en de orde waren voorbeeldig. Bij de kiezers heerste een feestelijke en tevens plechtige stemming maar ook een blijheid, waaruit het vertrouwen sprak. Want iedere kiezer in heel Polen weet, wat hem tot dusverre de Volksrepubliek reeds gaf, en hij weet ook wat zij hem in de allernaaste toekomst zal geven.

Laten we eens naar enige onderlinge gesprekken luisteren.

De bewoners van Warszawa hadden het er over, hoe uit de ruïnes, waarin de Hitler-fascisten hun hoofdstad veranderd hadden, een hele reeks nieuwe stadsdelen was verrezen: Miranów, Muranów, de woonwijk Marszałkowska, enz. Ze bespraken, hoe over enige jaren het aantal inwoners zou zijn verdubbeld en Warszawa een van de schoonste steden van Europa zou zijn.

Waarover sprak men in Silezië? In het jaar 1938 produceerde men 35 millioen ton kolen; thans 90, weldra 100 millioen.

Vroeger heerste er werkeloosheid, tegenwoordig heeft men arbeidskrachten tekort. En wat zeiden de boeren? Vroeger moest men hard werken voor de grootgrondbezitter, er was werkeloosheid, armoede en domheid. Tegenwoordig bezitten wij zelf de grond, de stad zuigt de overtolligen naar de fabrieken, de kinderen van de boeren en de arbeiders bevolken de hogere scholen, de levensstandaard in het dorp stijgt bestendig.

Zulke gesprekken kon men overal opvangen, aan de Oostzeekust, in de herwonnen Westelijke gebieden, in de streek van Kraków of Białystok.

Daarom was het geen wonder, dat allen ter stembus togen om uitdrukking te geven aan hun diepste overtuiging. Ofschoon de kiesbureau's tot 22 uur geopend waren, hadden om één uur reeds 70—80 % van de stemgerechtigden hun stem uitgebracht. Op 28 October werden de definitieve uitslagen bekend gemaakt.

Het getal stemgerechtigden bedroeg 16.305.851 personen; gestemd hadden 15.495.815 d.w.z. 95,03 % van de kiezers. Er waren uitgebracht 15.451.170 geldige stemmen, 99,8 % van de stemmen werden uitgebracht op de candidaten van het volksfront.

Reclameplaten van de volksfrontpartijen voor de parlementsverkiezingen. Maria Konopnicka klassieke Poolse schrijfster; het opschrift boven luidt (een citaat uit haar werk): „Wij bouwen ons dierbaar vaderlands huis, een huis van liefde en kracht"

De uitslagen van de verkiezingen getuigen van een in de Poolse geschiedenis unieke eenheid; men is verenigd in de arbeid en de strijd voor de vrede en broederschap met de vredelievende volkeren, men strijdt voor de bevestiging van de vriendschap, voor een groot verbond van de volksdemocratieën en van alle mensen die vrede en progressie nastreven, voor de duurzame onafhankelijkheid van het vaderland en zijn alzijdige ontplooiing, voor de dynamische groei van zijn economische capaciteiten en de bestendige verhoging van de levensstandaard.

Meer dan 15,4 millioen stemmen werden uitgebracht op de lijst van het volksfront. Hieruit blijkt duidelijk welk een kracht er in het volk sluimert. Dit bevestigde andermaal de waarheid, dat de zaak van het socialisme een zaak is van het gehele volk.

Maar het is ook een antwoord aan degenen, die een oorlog wensen, die een nieuwe verdeling van Polen beogen.

Polen betreedt nieuwe wegen in zijn geschiedenis

EEN BEKNOPTE

ECONOMISCHE GEOGRAFIE VAN POLEN

Vóór de tweede wereldoorlog was de Poolse industrie zeer ongelijkmatig verdeeld. Naast het dicht opeengepakte industriecentrum in Boven-Silezië bestonden er slechts weinig industriesteden, zoals Łódż en Warszawa met de aangrenzende gebieden, voorts Kraków, Poznań, Bydgodszcz en enkele kleinere gebieden. In het overige land kwam bijna geen industrie voor. De kloof tussen de economisch ontwikkelde en de achterlijke gebieden werd groter inplaats van kleiner. De landbouw was achterlijk; kleinhandel en primitief bedreven handwerk vormden de bestaansgrondslag van de kleine steden vooral in Oost-Polen. In 1937 waren in de Poolse industrie totaal 828.000 personen werkzaam, d.i. slechts 2½ % van de toenmalige bevolking.

In de twintig jaren na de eerste wereldoorlog vond in Polen slechts in enkele en niet eens in de belangrijkste industrietakken een zekere vooruitgang en toeneming van de productie plaats. Over het algemeen stagneerde de industrie in deze tijd en liep ze zelfs gedeeltelijk achteruit. Dit laatste was vooral het geval in zulke belangrijke industrietakken als de mijnbouw en het hoogovenbedrijf. Een voorbeeld van de stilstand en gedeeltelijke achteruitgang der industriële productie levert een vergelijking tussen de opbrengsten van enige bedrijfstakken in de jaren 1913, 1928 en 1937:

		1913	1928	1937
steenkolen	in millioenen ton:	41,0	41,0	36,–
bruinkolen	„	0,2	0,1	0,0
aardolie	„	1,1	0,7	0,5
ijzererts	„	0,5	0,7	0,8
ruw ijzer	„	1,1	0,7	0,7
staal	„	1,7	1,4	1,5
walserijen	„	1,2	1,0	1,0
zink	in duizenden ton:	192,0	162,0	107,0
lood	„	45,0	37,0	18,0
zwavelzuur	„	–,–	222,0	189,0

De veranderde structuur van het staatsgebied na de tweede wereldoorlog schiep gunstige voorwaarden voor de economische opbouw.

MIJNBOUW EN ENERGIEBEDRIJF.

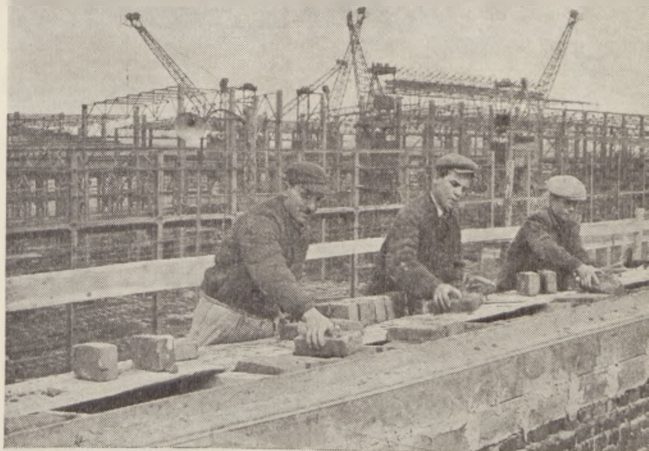
Steenkool.

Nog lange tijd zal de steenkool de voornaamste grondstof en bron vormen voor de levering van energie in Polen. De productie ervan geschiedt thans in twee Poolse gebieden: in het Boven-Silezische kolenbekken en in het gebied van Wałbrzych. Verreweg het belangrijkste is het Boven-Silezische bekken, dat een oppervlakte heeft van 4500 vierk.km. Het heeft de vorm van een driehoek met afgeronde punten en reikt in het Noorden tot aan Tarnowskie Gory en in

het Oosten bijna tot aan Kraków. Naar het Zuidwesten strekt het zich uit tot in de buurt van Ostrawa in Tchechoslowakije. Het heeft een grote rijkdom aan kolen en de ontginningsvoorwaarden zijn er buitengewoon gunstig.
Op het ogenblik zijn er enige tientallen mijnen in bedrijf, hoofdzakelijk in het gebied van Gliwice, Bytom, Ruda, Katowice en Dąbrowa Gornieza geconcentreerd. Kleinere groepen van mijnen bevinden zich in het Zuidwestelijk deel bij Rybnik en in het Oosten bij Jawornżno.
De lagen zijn in totaal 7000 meter sterk en bevatten ongeveer 500 kolen De kolenvoorraden worden hier tot op een diepte van 1000 meter geschat op 72 milliard ton en tot op een diepte van 1500 meter op 150 milliard ton. Ook zijn de voorwaarden voor de arbeidsveiligheid in het Boven-Silezische kolengebied zeer gunstig. Er vinden hier zeer zelden gas- of koolstofexplosies plaats, instortingen, overstromingen of andere ongelukken, die de mijnwerkers in andere landen bedreigen, vormen hier hoge uitzonderingen.
De Boven-Silezische steenkool is voor verwarmingsdoeleinden van uitstekende kwaliteit. Ze is niet breekbaar en is dus bestand tegen een lang transport en tegen vele malen overladen. Daarentegen is het grootste deel van deze kolen, uitgezonderd die uit de mijnen bij Rybnik, Gliwice en Zabrze, minder geschikt voor het maken van cokes. In dit opzicht vormt het kleinere gebied van Walbrzych, dat een oppervlakte heeft van 400 vierk.km., een uitstekende aanvulling van het Boven-Silezische bekken.
De kolenvoorraden van Walbrzych worden op ongeveer 5 milliard ton geschat. De aders zijn hier dunner en gescheurd en lopen vaak steil af, daarom is de exploitatie hier belangrijk moeilijker dan in Boven-Silezië. Deze steenkool is echter bijzonder geschikt voor de verwerking tot hoogoven- en gietcokes.
Van de totale Poolse kolenproductie komt ongeveer 95 % uit Boven-Silezië; de overige 5 % komt uit de mijnen in het gebied van Walbrzych.
De kolenproductie heeft zich in Polen als volgt ontwikkeld (in millioenen ton):

1923:	36,1	1946:	47,3
1929:	46 2	1948:	70,3
1937:	36 2	1949:	74,1
1938:	38,1	1950:	78,0

Het Zesjarenplan schrijft voor het laatste planjaar een kolenproductie van 100 millioen ton, d.w.z. 3,7 ton per hoofd der bevolking voor. Deze productie per hoofd der bevolking is een der hoogste van de gehele wereld. De productievermeerdering zal voornamelijk plaats hebben in het Boven-Silezische bekken en wel door modernisering van de technische installaties, de in bedrijfsstelling van 36 nieuwe en de ontginning van 11 nieuwe mijnen. De nieuwe mijnen zullen een capaciteit hebben van 9 millioen ton per jaar.
De steenkool vormt de belangrijkste directe energiebron van de Poolse industrie. 86 % van het totale energieverbruik wordt door steenkool gevoed.
Voorts berust in Polen de electrificatie van het land hoofdzakelijk op steenkool, waar toch 95 % van de electrische stroom in de warmte-centrales door het stoken met steenkool wordt gewonnen.
Ten slotte mag men ook de ieder jaar toenemende betekenis van de steenkool als belangrijkste grondstof voor de chemische industrie niet vergeten.
Het is stellig mogelijk, dat naast de bekende en geexploiteerde kolengebieden nog in andere streken van Polen steenkool zal worden gevonden. Speciaal komt hiervoor in aanmerking het Zuidelijk deel van het Wojewodschap Lublin en de omgeving van de Swiętokrzyskie-bergen.

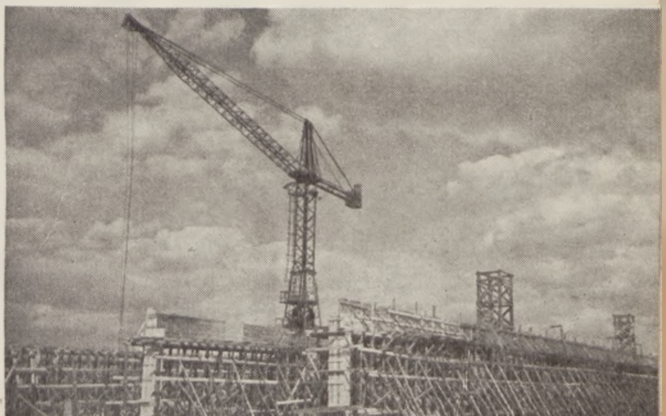

De bouw van het nieuwe industrie-complex en van de stad Nowa Huta vorderen snel

De eerste electrische staalsmeltoven in Nowa Huta plechtig in bedrijf genomen

In de pasgebouwde vrachtauto-fabriek in Lublin wordt een nieuwe hal gebouwd

Fabriek voor personenauto's in Zerań

Montering van het verdeelstation bij de nieuwe grote electriciteitswerken in Jawarzno

Bruinkool en turf.

Bruinkool komt in Polen vrij veel voor. De voorraden worden geschat op minstens 10 tot 20 milliard ton. De winning is echter niet overal gemakkelijk vanwege het vaak zeer hoge peil van het grondwater. De rijkste lagen bevinden zich in de wojewodschappen Zielone Góra, Poznań, Bydgoszcz, Łódż en in de omgeving van Zawiercie.
De bruinkoolmijnen van Beneden-Silezie en het Warta-gebied zijn door de oorlogsgebeurtenissen in hoge mate getroffen; daarom neemt de wederopbouw van deze industrietak lange tijd in beslag en nam de productie na 1945 slechts langzaam toe. Hiernaast begon men ook in het gebied van Konin (Wojewodschap Poznań) bruinkool te produceren. Deze productie steeg van 1,46 millioen ton in 1946 tot 4,8 millioen ton, dat is bijna het dubbele. Men wijdt speciale aandacht aan de bruinkoolwinning in het gebied van Konin, daar dit de basis voor de brandstof-electriciteitsvoorziening van het nieuwe industriegebied in Kujawy moet vormen. De thans ingestelde geologische onderzoekingen zullen het onder omstandigheden mogelijk maken, een belangrijk energiecentrum op bruinkoolbasis ook in de buurt van Łódż op te bouwen.
Tot de in Polen vroeger miskende energiebronnen behoort ook de turf, die in rijke mate voorhanden is. Turf werd in verschillende delen van Polen slechts nu en dan afgestoken en in de industrie gebruikt, maar kan in streken, die over geen andere energiegrondstoffen beschikken, van grote betekenis worden. Daar de turfvelden zich in Polen over ongeveer 20.000 vierk.km uitstrekken en hoofdzakelijk in Noord- en Midden Polen liggen, waar geen andere energiebronnen zijn, zal de turf in het energiebedrijf van Polen in de toekomst een belangrijke rol kunnen spelen.
De in Polen voorhanden voorraden turf komen overeen met een verwarmingswaarde van minstens een milliard ton steenkool, wat een aanzienlijke hoeveelheid genoemd mag worden. De grootste turfvelden bevinden zich in de rivierdalen van Midden-Polen, nl. van de Warta, de Notec, de Obra, de Bzura, de Ner, de Narew en de Biebrza, en op andere plaatsen van het vroegere meren- en moerassengebied van Noord-Polen, in de buurt van de Oostzeekust, in het Wojewodschap Lublin e.a.; vele turfvelden, zoals die langs de Narew en de Biebrza, zijn wel zeven meter diep. Ook in het Zuiden, bijv. in de dalen ten Westen van Nowy Targ of op vele vlakke ruggen van de Sudeten (o.a. Tafel- en Isergebergte) komen uitgestrekte turfvelden voor.
In 1947 werd op 27 plaatsen op grotere schaal turf gewonnen, hoofdzakelijk in de Wojewodschappen Warszawa, Lublin, Olsztyn e.a. De productie bedroeg 80.000 ton en werd voornamelijk voor huisbrand gebruikt. Het Zesjarenplan schrijft de inbedrijfstelling voor van de eerste Poolse met turf gestookte electrische centrale in het Wojewodschap Bialystok. Op deze wijze wordt de energiebasis voor een nieuw industriecentrum in een vroeger verwaarloosd en zeer zwak geïndustrialiseerd gebied gelegd.

Petroleum en gas.

De industrie van vloeibare brandstof, die bij de energievoorziening in sommige landen een belangrijke rol speelt, is in Polen betrekkelijk bescheiden van omvang, doordat deze brandstof daar slechts in uiterst geringe hoeveelheden voorkomt. Petroleum wordt in de Karpathen van Limanowa in het Westen tot aan de Sowjetgrens in het Oosten (ten Zuiden van Przemysl) gevonden. In het voorjaar van 1951 verklaarde de Sowjet-Unie, op voorstel van de Poolse regering, zich bereid tot een gebiedsruil aan beide zijden van de grens, waardoor Polen rijke petroleum- en aardgasbronnen erbij kreeg.

Het winnen van petroleum is in hoofdzaak in het gebied van Rzeszow geconcentreerd. In de tijd tussen de beide wereldoorlogen geschiedde dit door buitenlandse maatschappijen, wie het te doen was om zo hoog mogelijke winsten in zo kort mogelijke tijd te maken, zonder dat ze rekening hielden met het algemeen belang. Tijdens de bezetting ging het op dezelfde wijze door: de ambtenaren en firma's trachtten er zoveel mogelijk voor de oorlogsbehoeften uit te halen.

Het gevolg was, dat het nieuwe Polen een uitgeput petroleumbedrijf overnam, zodat — nog afgezien van de oorlogsschade — vele nieuwe investeringen, proefboringen en moderniseringen van het apparaat noodzakelijk waren.

De petroleumproductie, die in 1938 op het gebied van het huidige Polen 136.000 ton bedroeg, daalde in 1945 tot 104.000 ton; in 1946 bedroeg ze 116.000 en in 1947 128.000 ton.

Gunstiger is de toestand bij het gewoonlijk tegelijk met petroleum voorkomende aardgas, waarvan de betrekkelijk rijke bronnen in de buurt van Rzeszów tijdens de oorlog eveneens door roofbouw werden uitgebuit. Na de oorlog werden de reeds lang bekende, maar niet gebruikte aardgasbronnen in het gebied van Cieszyn in bedrijf genomen. De bronnen van Cieszyn en Tarnow werden onderling verbonden door een buizennet, dat niet slechts de dichtstbijliggende steden, zoals o.a. Kraków, van gas voorziet, maar ook over het industriegebied Kielce tot Warszawa leidt. De aardgasproductie bedroeg in 1947: 148 millioen kub.meter.

Het Zesjarenplan schrijft een grote uitbreiding van de winning van petroleum en aardgas voor door intensieve exploratie en nieuwe boringen. In 1955 moet de productie van petroleum 394.000 ton en die van aardgas 480 millioen m^3 bereiken. Tegelijkertijd wordt op grote schaal de modernisering der productie ter hand genomen. Behalve in de Karpathen moeten nieuwe petroleumbronnen in het gebied tussen Weichsel en San, in Kujawy en Pomorze, waar volgens de geologen petroleum voorkomt, worden aangeboord.

De waterkracht.

De waterkracht van Polen wordt geschat op meer dan drie milliard PK. De exploitatie ervan bevindt zich nog in het eerste ontwikkelingsstadium. Eind 1948 waren er in totaal 36 grote waterkrachtwerken met een capaciteit van 141,7 millioen Watt.

In de laatste jaren heeft men met de electrificatie grote vorderingen gemaakt. Op het ogenblik is ongeveer 12,5 % van de totale in Polen verbruikte hoeveelheid energie electrische energie. Deze wordt voor 95 % in met steenkool gestookte (slechts in enkele uitzonderingsgevallen is dit bruinkool) electrische centrales geproduceerd. De resterende 5 % wordt gewonnen door de toepassing van waterkracht. Vóór de oorlog produceerde Polen per jaar rond 4 milliard KWU electrische energie.

Na de oorlog was de ontwikkeling hiervan als volgt:

	1938	1946	1947	1948	1949
Electr. energie in milliarden KWU	4,0	5,7	6,6	7,5	8,3
Electr. energie per inwoner in KWU	116,–	239,–	277,–	305,–	337,–

De totale hoeveelheid geproduceerde electr. energie nam in 1949 met 108 % toe, vergeleken met 1938; per hoofd der bevolking zelfs met 191 %, dus bijna driemaal zoveel.

De totale productie der grote electrische centrales bedroeg eind 1948 reeds 2.456.000 KW, d.i. rond 50 % meer dan in 1938.

Men kan de energiebalans van Polen (zonder rekening te houden met hout als energiebron) thans in de volgende totalen weergeven:

1. Verbruik naar de energiebronnen: steenkool en bruinkool 97,5%, petroleumproducten 1,5%, waterkracht 1 %.

Honderd millioen ton kolen per jaar aan het eind van het zesjarenplan. Deze drie arbeiders van de mijn Sosnica hebben hun taak reeds op 11 Nov. met 109 % overtroffen

2. Verbruik naar energievormen: als kolen 86 %, als petroleumproducten 1,5 %, als electrische energie 12,5 %.
3. Buitenlandse handelsbalans van het energiebedrijf: uitvoer (steenkool) 35 milliard KWU, invoer (petroleumproducten) 1,2 milliard KWU.
4. Totaal eigen energieverbruik in het land zelf: 6 milliard KWU.

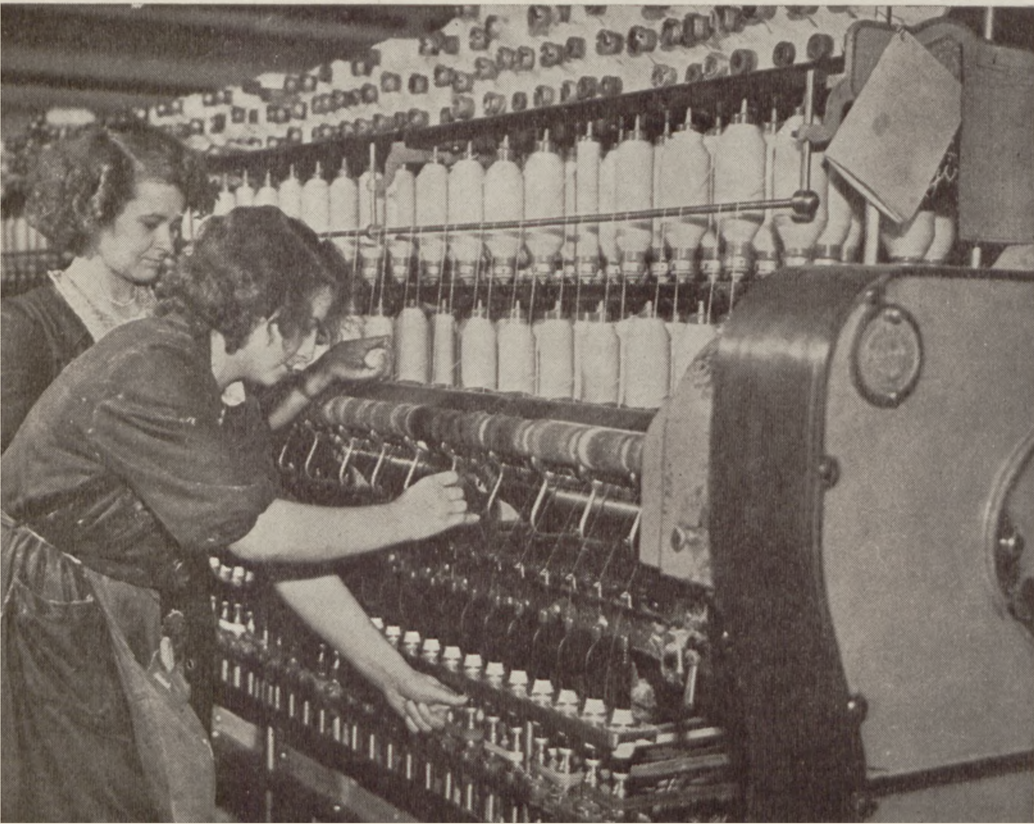
In het raam van het Zesjarenplan wordt begrijpelijkerwijze speciale aandacht geschonken aan de electrificatie van het land en een vergaande ontwikkeling van deze bedrijfstak wordt als fundamenteel beschouwd.
In 1955 moet de productie van electrische energie tot 19,3 milliard KWU stijgen, d.w.z. 2½ maal zoveel als in 1949. Dit betekent ook in dezelfde mate een toename van de productie per hoofd der bevolking. De electrificatie van het dorp, die in 1949 11.689 dorpen omvatte, zal opnieuw met 8900 dorpen worden uitgebreid, dat betekent een verzesvoudiging van het aantal geëlectrificeerde dorpen, vergeleken met 1945. Ter uitvoering van dit plan zullen er 14 nieuwe warmtecentrales worden gebouwd en verschillende bij de bedrijven behorende centrales met bovendien een grote waterkrachtcentrale. De capaciteit hiervan zal met 65 % toenemen.
In 1951 en 1952 zijn de waterkrachtcentrale in Dychow en een warmtecentrale in Jaworzno in bedrijf gesteld.
De totale capaciteitsvermeerdering der electrische centrales zal 2,62 millioen KW bedragen. Een grote centrale met bruinkoolverwarming wordt in het district Konin en, zoals gezegd, de eerste met turf gestookte centrale in het Wojewodschap Białystok gebouwd.
In verband met de bouw van nieuwe electrische centrales zal het electrische net uitgebreid en verbeterd worden. In de jaren 1950 tot 1955 worden 76.000 km electrische leiding, waarvan 500 km hoogspanningsleiding aangelegd.

DE HOOGOVEN-INDUSTRIE.

IJzer en staal.

Lange tijd speelden de in het land zelf aanwezige ijzerertsvoorraden en de plaats hunner ligging een beslissende rol bij de Poolse hoogovenindustrie. Polen behoort echter helaas niet tot de landen met een rijke ijzerertsvoorraad. In drie districten komt, voor zover bekend, ijzererts voor: in de gebieden van Częstochowa-Wieluń, Kielce-Radom en in de Sudeten. Bovendien waren vroeger nog van enige betekenis: de aders aan de Noordrand van het Boven-Silezische steenkoolgebied en ook talrijke kleinere in verschillende delen van de Karpathen en tenslotte het in zeer veel streken van Polen voorkomende ijzererts. De in Polen voorkomende ertsen zijn overwegend spaatijzer (een met leem vermengd ijzercarbonaat, sideriet) en limoniet, die 30 tot 40 % ijzer bevatten, dus tamelijk arm aan ijzer zijn en vóór het gebruik in de hoogovens een speciale bewerking moeten ondergaan. Slechts op enkele plaatsen van het Swiętokrzyskigebergte en in de Sudeten komen ook rijkere ertsen voor, die tot 56 % ijzer bevatten.
Op het ogenblik is de ijzerproductie in het district van Częstochowa-Wieluń het belangrijkst. De daar gelegen mijnen leveren bijna 70 % van de totale in Polen gewonnen hoeveelheid erts. De winplaatsen veranderen telkens, want de ijzerertsen komen in afzonderlijke „nesten" in de lagen van de middelste Juraformatie op. In het district Kielce-Radom concentreert de winning van ijzererts zich tegenwoordig langs de rivier de Kamienna in het Oosten en ze breidt zich naar het Noordwesten uit tot in de buurt van Opoczno en de rivier de Pilica. Aan de Noordrand van de Sudeten komt een weinig ijzererts voor in de buurt van Jelenia Góra en Jawor. De aders in de Karpathen worden op het ogenblik in 't geheel niet bewerkt, omdat ze slechts kleine hoeveelheden erts van geringe kwaliteit bevatten, hetzelfde is het geval met de ertsen, die voornamelijk in de streek tussen de Warta en de Wisła ten Zuiden van Warszawa voorkomen.

Op een complex van katoenfabrieken in Piotrkow gaat de productie in een voorbeeldig tempo voorwaarts. Zosia Lubcyńska leidt nieuwe arbeidskrachten op

De nieuwgebouwde woonwijk Marsalkowska (M.D.M.) gezicht op de Piókna-straat

De ijzerertsproductie was vóór de oorlog in Polen niet groot en ze was aan sterke conjunctuurschommelingen onderhevig; het hoogste cijfer was in 1938: 872.000 ton. Slechts 40 % van het Poolse hoogovenbedrijf werd hierdoor gedekt, 60 % moest door invoer en door schroot worden gedekt. Tijdens de tweede wereldoorlog werden alle ertsmijnen onder water gezet, zodat het weder in bedrijf stellen lange tijd op moeilijkheden stuitte. In 1946 bedroeg de ertsproductie 424.000 ton, dat is de helft van 1938, en ze dekte slechts 25 % van de behoefte van het hoogovenbedrijf. In 1949 was de productie 684.000 ton, dat is 78 % van vóór de oorlog.

Het Zesjarenplan schrijft een sterke uitbreiding van de ijzerertswinning voor. De productie moet in 1955 drie millioen ton bereiken, wat viermaal zoveel is als in 1949 en meer dan driemaal zoveel als de hoogste vóóroorlogse stand. Tijdens het Zesjarenplan moeten 35 nieuwe ertsmijnen worden gegraven en er moeten talrijke voorbereidingswerkzaamheden worden verricht. Desondanks zal het aandeel van de binnenlandse ertsen aan de ruwijzerproductie tengevolge van de sterke ontwikkeling van het hoogovenbedrijf in 1955 slechts 30 % bedragen.

De Poolse hoogovenindustrie stond, wat haar productie betreft, vóór de oorlog in Europa op de achtste plaats. In 1938 waren er 46.000 personen werkzaam. De oorlogsverwoestingen waren enorm. Bij de overname van de hoogovens door de Poolse autoriteiten, begin 1945, waren er van de 16 hoogovens slechts drie voor productie geschikt; van de 45 Martini-ovens konden slechts 10 weer in bedrijf worden genomen. Van de walserijen waren er tien door de bezettingsautoriteiten volledig weggevoerd; van de overgebleven 57 waren er slechts 16 in een toestand, dat met de productie kon worden begonnen. De Poolse hoogovens zijn echter zeer snel weer opgebouwd. Reeds in 1946 werkten 14 hoogovens, 10 electro-ovens en 41 Martini-ovens.

Wat de vestigingsplaats der Hoogovenbedrijven betreft: het grootste deel ligt in het Boven-Silezische kolengebied en zijn randgebieden. Ook de hoogovenbedrijven in Częstochowa en enkele andere aan de rivier de Mala Panew kunnen hiertoe worden gerekend. Op een grotere afstand van het kolengebied liggen slechts drie hoogoven-centra en wel Ostrowiec (bij Kielce), Stalowa Wola in het Wojewodschap Rzeszow en de hoogoven Stołczyn bij Szczecin.

In Maart 1949 werkten in de hoogovenindustrie in totaal 96.190 personen. In 1948 had de productie met 2,3 millioen ton ruwstaal voor het eerst ook de productie van 1914 overtroffen. Hierdoor kwam Polen van de achtste plaats, die het voor 1939 innam, op de zesde plaats in Europa. Tot 1955 schrijft het Zesjarenplan een toename van de staalproductie tot 4,6 millioen ton voor, dat is tweemaal zoveel als in 1949 en driemaal zoveel als vóór de oorlog.

Nog duidelijker is de snelle ontwikkeling van de hoogovenindustrie waar te nemen, als men voor deze jaren ook de staalproductie per hoofd der bevolking beschouwt:

	1938	1949	1955
Staalproductie per inwoner in kg	41	94	175
Toeneming in procenten	100	229	427

Een nieuw Warszawa ontstaat, woonwijk in Muranow

Gedurende het Zesjarenplan wordt dus de staalproductie per hoofd der bevolking meer dan vier maal zo hoog als vóór de oorlog. Ter bereiking hiervan worden nieuwe hoogovens gebouwd en de bestaande bedrijven worden uitgebreid of volledig verbouwd.
De opbouw van de nieuwe hoogovenindustrie omvat allereerst de bouw van het grote staal- en hoogovencomplex Nowa Huta bij Kraków, voorts de aanvang van de bouw van nog een nieuwe hoogoven in het laatste jaar van het Zesjarenplan, alsook de in bedrijfstelling van een nieuwe hoogoven voor de productie van edelstaal. Het hoogovencomplex Nowa Huta Nr. 1 bij Kraków vormt het grootste investeringsplan van het Zesjarenplan, dat met de hulp van Sowjet-leveranties wordt uitgevoerd. Met de bouw werd in 1949 begonnen. De productie van deze hoogoven begon met 1,5 millioen ton staal per jaar, een hoeveelheid, die vóór de oorlog door de gehele Poolse hoogovenindustrie in totaal werd opgebracht. Bij het bedrijf ontstaat de eerste socialistische woonstad voor 100.000 inwoners, die thans reeds enige tienduizenden bewoners telt.
In de eindfase van het Zesjarenplan zal worden begonnen met de bouw van het hoogovenbedrijf Nowa Huta Nr. 2 met bijna dezelfde productiecapaciteit.
Voor het eveneens bij het plan voorgeschreven edelstaalbedrijf in Warszawa, dat niet roestend en tegen zuur bestand staal zal produceren, werd reeds met de voorbereidende werkzaamheden begonnen.
De uitbreiding en de modernisering der bestaande bedrijven betekent de bouw van zes nieuwe hoogovens, 20 nieuwe Martiniovens, talrijke electroovens en bovendien de bouw van grote moderne walserijen met een jaarlijkse productie-capaciteit van ongeveer een millioen ton walsproducten.
Deze uitbreiding betreft allereerst de Labedy-hoogoven bij Gliwice en de Bierut-hoogoven in Częstochowa, die dan tot de grootste en modernste hoogovenbedrijven zullen behoren. In het Bierut-hoogovenbedrijf werd reeds in 1951 een nieuw groot staalcomplex in bedrijf gesteld.
In de gehele hoogovenindustrie zal overal de technische vooruitgang, de mechanisering van het transport en dientengevolge een toenemende productiviteit merkbaar zijn. Maar pas in het volgende economische baar zijn. Maar pas in het volgende economische Plan zullen de productie-resultaten van deze investeringen volledig aan de dag treden.

De Marsalkowska-woonwijk: Plac Konstytucji (grondwetsplein)

Gekleurde metalen.

Zink- en loodertsen, die meestal tezamen voorkomen, worden in Polen aan de Noordelijke en Noordoostelijke rand van het Boven-Silezische industriegebied gevonden. De belangrijkste productieplaatsen bevinden zich in de omgeving van Bytom, Tarnowska Góra, Olkusz en Chrzanów. De ertsen komen in aders en nesten tussen de lagen van de ertsrijke Dolomieten voor en zijn samengesteld gedeeltelijk uit sulfieden: zinksulfide en loodsulfide en gedeeltelijk uit carbonaten (galmei en zinkcarbonaat).
In het Zesjarenplan wordt de winning van zink- en loodertsen en speciaal van galmei hoofdzakelijk door uitbreiding van de mijnen in het district van Olkusz en Chrzanów belangrijk bevorderd. In 1955 moet 2,2 millioen ton ruwe erts worden geproduceerd. De gewonnen ertsen worden later in de zink- en loodhoogovens tot hoogovenmetaal verwerkt. Enige van deze hoogovens liggen in Boven-Silezië.
Het bij het roosteren der zwavelertsen ontsnappende (giftige) zwaveldioxyd wordt gelijktijdig in de hoogovens tot zwavelzuur verwerkt en wel in grote hoeveelheden. Vóór 1939 leverden de zinkhoogovens jaarlijks 80.000 tot 170.000 ton hoogovenzink, waarvan een belangrijk deel werd uitgevoerd. Aan het eind van het Zesjarenplan, in 1955, moet 197.600 ton hoogovenzink worden geproduceerd.
De loodproductie was belangrijk lager en bedroeg 10.000 tot 37.000 ton per jaar. In 1947 werd 12.700 ton lood geproduceerd.
Bij de hoogovenbewerking van zink en lood verkrijgt men uit de ertsen verder zilver als nevenproduct, dat hoofdzakelijk als grondstof dient voor de foto-chemische industrie.
Koperertsen werden in het vooroorlogse Polen in 't geheel niet gewonnen. De gehele behoefte van Polen werd door invoer uit het buitenland gedekt.
Het Zesjarenplan schrijft een belangrijke winning van kopererts en van koper voor. Allereerst worden de uitgestrekte, hoewel arme koperertsaders in het district van Bolesławiec en ook in Miedzianka bij Kielce in exploitatie genomen. De productie moet in 1955 3,2 millioen ton erts bedragen, de hoeveelheid gewonnen ruwkoper 25.000 ton. Een belangrijk centrum van het koperhoogovenbedrijf ontstaat in het district Bolesławiec (wojewodschap Wrocław).

Ook de walserijen voor gekleurde metalen worden sterk uitgebreid. De kleine voorraden nikkelerts in Beneden-Silezië worden ontgonnen. En tenslotte schrijft het Zesjarenplan de productie van de lichte metalen: aluminium en magnesium voor. De magnesiumproductie kan steunen op de binnenlandse grondstoffenbasis (dolomiet en magnesiet). Zo krijgt ook de metalen-verwerkende industrie in Polen een bredere grondslag.

Het STAATS CHOREOGRAFISCH LYCEUM *in Warszawa*

De gang van het lyceum, vóór de wederopbouw

Dezelfde gang na de wederopbouw

Het Staatschoreografisch lyceum en de Staatsballetschool (1949—1951) zijn van de herfst 1951 af ondergebracht in de nieuwgebouwde vleugel van het grote theater. Er zijn 30 localen in gebruik voor zeven klassen, twee clublocaliteiten, een eetzaal, een bibliotheek, vier grote oefenzalen, een kleedkamer, een klerenmagazijn en twee doucheruimten, directie- en administratie-vertrekken en vertrekken voor de leerkrachten. In de loop van de zomer heeft de school er twee klassen bijgekregen, die tot nu toe ontbraken, alsmede een klerenmagazijn en een muziekzaal. Het gebouw is in alle opzichten volmaakt geoutilleerd. De ventilatie- en de doucheruimten b.v. kunnen zich meten met het allerbeste op dit gebied, en overtreffen in sommige opzichten datgene wat er elders bestaat.

Het grondbeginsel van deze gemeenschappelijke opleidingschool voor jongens en meisjes bestaat in het geven van vak- en algemeen vormend onderwijs in twee etappes op een bassisschool van vier klassen en op een lyceum van vijf klassen. In de loop van het jaar werden de uit vier klassen bestaande school en drie klassen van het lyceum opengesteld. Daarnaast is er een tweejarige avondschool, die gelijk staat met de vierde klasse van de school en de hoogste van het lyceum.

Het volgend jaar loopt de tweede cursus af. Hierdoor wordt in een bestaande leemte voorzien. Aan het hoofd van deze school staat Dr. Antoni Szyfmann, deze is tevens de hoofdleider bij de bouw van het nieuwe grote theater. Zijn plaatsvervanger is Dr. Jan Giergielewicz. De artistieke leider is de bekende balletmeester Jerzy Gogol. De allerbeste leerkrachten geven les in klassieke kunst, karakterdansen, volksdans, rhythmiek, costuumkunde en karakter-uitbeelding.

De leerlingen beginnen in de regel na drie jaar practisch te werken in de opera. Er zullen tientallen leerlingen klaargemaakt worden voor de nieuwe Warszawase opera, waarvan het gebouw niet alleen architectonisch aan de spits staat, maar die ook wat haar opvoeringen betreft tot de eerste van Europa zal gaan behoren.

Kleedkamer

Na de balletoefeningen: Puchalska, Podkowińska, Skultety, Białobrzeska en Malejanek

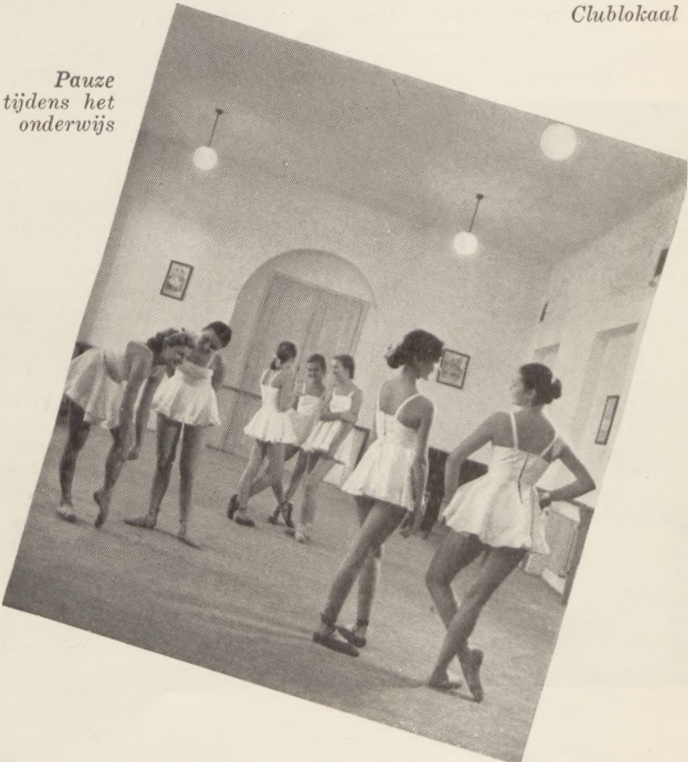
Clublokaal

FOTO-REPORTAGE

VAN HET STAATS CHOREOGRAFISCH LYCEUM TE WARSZAWA

In de eetzaal

Pauze tijdens het onderwijs

De beste leerlingen, Puchalska, Podkowińska, Skultety, Malejanek; op de achtergrond prof. Dąbrowski temidden van zijn leerlingen

Prof. Rokitnica in het oefenlokaal

Oefenen onder leiding van prof. Dąbrowski

Kijkjes op de tentoonstelling in onze localiteiten

De vrouw

IN DE VOLKSREPUBLIEK POLEN

Bij alle tentoonstellingen, lezingen, film- of muziekuitvoeringen, die de Vereniging Nederland-Polen of haar Culturele Club na de oorlog hebben georganiseerd, is telkens opnieuw gebleken, hoe verrassend het was voor vele bezoekers kennis te nemen van het leven in het nieuwe Polen. Of het nu de Poolse muziek betrof, of de film, de wederopbouw van Warszawa of het leven van het kind in Polen, telkens bleek ons, hoe groot de belangstelling was, vooral bij hen, die anders vrijwel nooit iets uit of over Polen horen.

Daarom was het dan ook, dat wij weer een nieuwe, kleine tentoonstelling hadden ingericht, geheel gewijd aan het leven van de vrouw in de Volksrepubliek Polen. Ook voor de Poolse vrouw is het leven na de oorlog grondig gewijzigd. Het spreekt vanzelf, dat de snelle economische opbouw, de verhoging van het levenspeil, voor de vrouwen evenals voor de gehele bevolking van de allergrootste betekenis zijn. Maar daarnaast is juist in de positie van de vrouw, zowel van de werkende vrouw als ook in die van de gehuwde, thuis werkende vrouw, en van de moeder, zo veel verandering gekomen, dat het ons zeker de moeite waard leek, hiervan iets te laten zien.

Wat het wettelijk vastgelegde recht op gelijk loon voor gelijke arbeid, zoals dit thans in Polen geldt, voor de positie van de vrouw betekent, behoeft nauwelijks enig commentaar. Evenmin, wat het zeggen wil, dat thans alle ambten en beroepen gelijkelijk voor mannen en vrouwen zijn opengesteld. „De vrouw is medebestuurder en medebouwer van de Poolse Volksrepubliek", is een van de leuzen, die op de tentoonstelling te zien waren. In woord, in beeld èn in cijfers: 25.000 vrouwen nemen actief deel aan het werk der Volksraden (dat zijn de bestuurslichamen van stad, district en staat); 30% van de leden der vakorganisaties zijn vrouwen; van de 130.000 studenten aan de Hogescholen zijn 30% vrouwen.

Daarnaast zagen wij vele voorbeelden van de overheidszorg voor de zwangere, werkende vrouw, voor de kinderen van werkende moeders, van het verenigingsleven der vrouwen, hun sportbeoefening en hun ontspanningsmogelijkheden.

Uit al het tentoongestelde kwam één verheugend feit telkens weer naar voren: eerst thans is voor de vrouw in Polen de volledige ontwikkeling van haar aanleg en persoonlijkheid mogelijk geworden. In de ernst en de vreugde, waarmee wij Poolse vrouwen in fabrieken en in wetenschappelijke laboratoria aan het werk zien, is de ernst en de vreugde te herkennen van de vrouw, die na eeuwenlange achterstelling bij de man thans de haar toekomende rechten heeft verworven.

Kunst in de streek Mazowsze

Het

NOTEC- EN OBRADAL

Een project, dat de ontwikkeling van de landbouw in de herwonnen gebieden ten doel heeft, is de droogmaking en bevloeiïng van het Notec- en Obradal. Hoewel het totale plan 140.000 ha bevat en dus minder omvangrijk is dan het Lebadal- en het Biebrzadal-project, gaat het technisch toch verder. Het gaat hier om het gehele Notecdal vanaf zijn uitmonding in de Warta over Gorzów, Krzyz, Piła, Naklo, Goplosee tot in het gebied van Sompolno (ten Noorden van Konin-Koło), dus over een afstand van ca. 500 km.

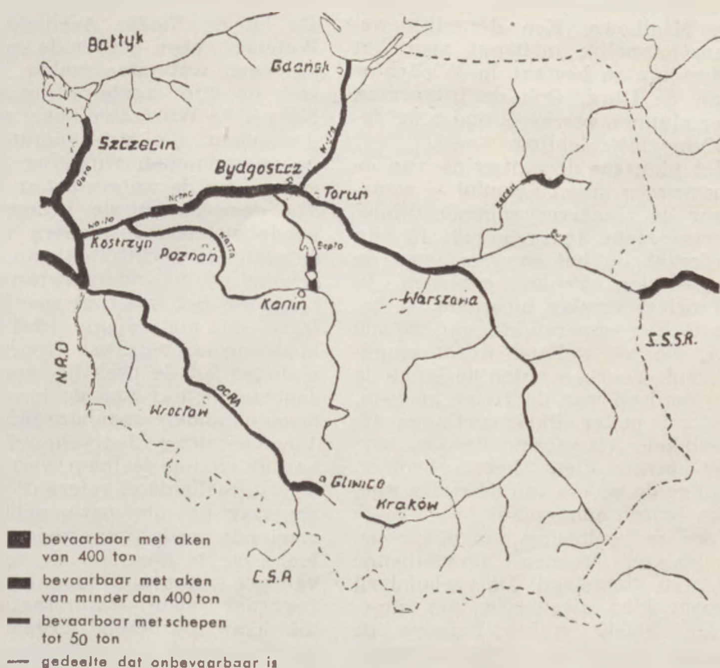
De bestaande onvoldoende melioraties in dit gebied met moerassen, weinig opleverend bouwland en zure weidegronden zijn volkomen verouderd en voldoen niet meer aan de moderne eisen, die aan de rationele landbouw worden gesteld. Ook ontbraken alle middelen tot zuivering van het industrie-afvalwater, dat, naar werd vastgesteld, grote schade aan de grond in het Beneden-Notecdal toebracht. Hier komt nog bij, dat vóór de oorlog in het Boven-Notecdal slechts rekening gehouden werd met het droogleggen der moerassen, zonder aandacht te schenken aan het geheel van alle waterstaatsproblemen. Het gevolg hiervan was een afvloeien van het grondwater en een daling van de opbrengst van de grond, bij hooi bijv. tot op 15 dz per ha. Door dit alles dreigde het Boven-Notecdal tot steppegebied te vervallen. Reeds was in de laatste jaren een belangrijke verandering in het klimaat te constateren. Zo was bijv. dit jaar alleen de Augustusmaand vrij van nachtvorst, terwijl in September de temperatuur 's nachts nu en dan tot —7 graden daalde.

Met de eerste werkzaamheden in het raam van het totale plan, bestaande uit het graven van sloten, de aanleg van stuwen, oeververbeteringen, bevloeiïngen enz. werd in het Beneden- en Midden-Notecdal reeds in de loop van dit jaar begonnen. In het Boven-Notecdal waar de nodige maatregelen reeds voor twee en drie jaren werden verricht, heeft men gunstige resultaten bereikt. Het proces van steppevorming werd tot stilstand gebracht; ook de hooi-oogst steeg weer hier en daar tot 80 en 100 dz per ha, de oogst van hakvruchten steeg met 25%, enz.

Binnenkort beginnen op grote schaal de werkzaamheden in het gehele gebied met gebruik van machines zoals bulldozers, baggermachines, melioratieploegen enz. Een deel van het project moet nog in 1955 gereed zijn, terwijl de rest in het volgende vijfjarenplan klaar moet komen. Voorgeschreven is een verhoging van de waterspiegel van het lange Pakoscmeer met 1 meter door het aanleggen van een dam, voorts uitgestrekte zuiveringsinstallaties voor het industrie-afvoerwater, enz. Behalve door bevloeiïng van de weidegebieden in het bovendal van de rivier, tracht men de opbrengsten per ha nog door andere maatregelen, bijv. door het Trawopolnaja-stelsel (vruchtwisseling, bouw- en weiland), door de uitzaai van geschikte goede grassoorten, bemesting enz. belangrijk op te voeren.

Het Obradal-project, dat tegelijk met het bovengenoemde wordt uitgevoerd, beoogt de verbetering van een gebied van 40.000 ha. Het reeds vóór de oorlog bestaande Mosina-kanaal, dat voor de bevloeiïng van dit gebied moest dienen, beantwoordde in zoverre niet aan dit doel daar de bevloeiïng alleen mogelijk was, wanneer er ruimschoots water door werd aangevoerd, hetgeen door gebrek aan regen niet dikwijls het geval was. Voor de toekomst is nu een plan ontworpen (nog niet definitief vastgesteld), volgens hetwelk in Wierschowo een stuwbekken zal worden gemaakt, dat het hoge water van winter en voorjaar zal verzamelen. Eventueel zal ook water uit de Warta en de Prosna daarheen worden gevoerd.

Behalve in de beide genoemde dis-

De tegenwoordige toestand: de bevaarbaarheid van de Odra is zeer gering en er wordt van de energie een minimaal gebruik gemaakt

Zo zal het net van waterwegen er uitzien na uitvoering van de grote plannen

tricten worden ook grote melioratiewerkzaamheden geprojecteerd in het gebied van de samenvloeiïng van de Odra en de Warta en aan de benedenloop van de Odra bij Szczecin.

Met de uitwerking van de plannen is belast het onderzoekingsinstituut in Naklo en het Proeflaboratorium voor grondmonsters en bemesting in Minikowo. Een dergelijk wetenschappelijk instituut voor het Obradalplan bestaat in Wielichów aan de Obra. Ook de uitvoering der plannen geschiedt onder wetenschappelijke leiding.

Het plan tot drooglegging van de moerassen in het Lebadal — waarover de plaatsvervangende ministerpresident Jędrychowski in zijn referaat op het congres van de herwonnen Poolse gebieden in Wrocław verslag uitbracht — betreft een oppervlakte van 26.000 ha, die tot weiland wordt omgevormd. Voorts worden de langs de middenloop van de rivier gelegen, 4 tot 6 meter dikke turflagen afgestoken. Als verzamelbekken voor het water dient het Lebameer. Langs de oevers van de rivier worden bossen aangeplant

Voor de bevloeiïng van akker- en weideland worden verschillende stuwen aangelegd. De veehouderij wordt hier uitgebreid met ongeveer 30.000 stuks. Behalve de drooglegging van de Zuławy-vlakte die enige jaren geleden plaats vond, en die van het Notec- en Biebrzagebied, vormt het Lebadalproject het vierde grote melioratieplan van deze jaren. Hoewel men nog met de uitwerking van de plannen bezig is, heeft men reeds een begin gemaakt met de uitvoering.

Eerste zitting van de Waterstaatscommissie

De bij de Poolse Academie van Wetenschappen gevormde commissie voor waterstaatszaken hield zich op zijn eerste ztting op 17 Nov. jl. te Warszawa bezig met de problemen, die zich voordoen bij de voorgenomen wijziging in het stelsel van de waterstaat in Polen. Tot deze commissie behoren bekende wetenschapsmensen van de betreffende faculteiten van hogescholen en de onderzoekinsinstituten, zoals het Instituut voor hydrologie en meterologie, dat voor landbouweconomie enz., voorts specialisten uit de praktijk, zoals het centraalbestuur van de binnenwateren en andere openbare lichamen. Vice-voorzitter Jędrychowski, die aan de zitting deelnam, verklaarde in zijn toelichtend referaat, dat de regering het doelmatig achtte, de academie reeds thans voor te stellen, over te gaan tot de vorming van een waterstaatscommie en een Instituut voor waterstaatszaken als haar uitvoerend orgaan. In 1955 moet de commissie aan de regering een plan kunnen voorleggen voor een verandering van de loop van de Wisla, zodat nog in dat jaar de uitvoerende bureau's kunnen beginnen met het uitwerken van de technische details. In de jaren 1955—60 moeten dan de met de regulering van de Wisla en de aan de aanleg der nieuwe binnenwateren verbonden waterbouwtechnische werkzaamheden in het algemeen gereed zijn.

Zonder dat eerst het Wislaprobleem is opgelost, is de schepping van één groot binnenwatersysteem niet mogelijk en evenmin de verbetering van de landbouw in de dicht bevolkte wojewodschappen Kraków, Kielce, Lublin en Warszawa. Bovendien is de Wisla het grootste waterkrachtreservoir van Polen, waterkrachten die in totaal op 3,7 millioen PK worden geschat en waarvan vóór de oorlog slechts 3% (100.000 PK) werd benut. Tegenwoordig is dit wel van 3 op 6% gestegen, maar het zal in de naaste toekomst nog veel meer moeten toenemen. Hetzelfde geldt voor het goederenvervoer op de binnenwateren, dat vergeleken met de totale goederenomzet maar gering is.

Vóórdat met de regulering van de Wisła wordt begonnen, moet een aantal andere projecten worden uitgevoerd, zoals bijv. de kanalisatie van de Bug, de verhoging van de waterstand op de Wisła tussen Modlin en de Brda-mond, op de Notec en de beneden-Warta, de verbetering van het Bydgoszczkanaal en verschillende werken voor de energielevering in de Karpathen-rivieren. Deze werkwerkzaamheden verkeren in een ver stadium van voorbereiding en hier en daar is ook reeds met de uitvoering begonnen. Zeer urgent zijn ook, onafhankelijk van het waterstaatsplan voor 1955—60, de grote plannen ter verbetering van de landbouw, die een van de belangrijkste factoren vormen bij de voorgeschreven verhoging van de landbouw-productie. De bij de Poolse Academie van Wetenschappen in het leven geroepen waterstaatscommissie heeft tot taak, in de toekomst ervoor te zorgen, dat alle waterstaatsinvesteringen op de juiste wijze op elkaar zijn afgestemd en niet in strijd komen met het algemene waterstaatsplan.

In de verdere referaten en discussies werd er nog op gewezen, dat de voorbereidende werkzaamheden zowel rekening moeten houden met de economische als met de natuurlijke hydrologische en geologische voorwaarden. Ook moeten de belangen van andere bedrijfstakken worden behartigd. En zo spoedig mogelijk moet de technische basis, die de uitvoering van de werken in korte tijd mogelijk maakt, worden gelegd. Dit betekent allereerst de productie van bouwmachines, rivierwerven, hydro-energetische uitrusting, enz.

Het Vakonderwijs in Polen

Polen behoort tot de landen, die, nadat de tweede wereldoorlog zijn einde gevonden had, aan de opbouw van het socialisme begonnen zijn, die in een record tempo hun economie hersteld hebben, de staat van verval, die hun als erfenis was achtergelaten geliquideerd hebben en thans hun politiek, economisch en cultureel potentieel verhogen en consolideren.
Hier volgen enige karakteristieke cijfers, die nog welsprekender zijn, indien men rekening houdt met het feit, dat de verliezen, door Polen in de tweede wereldoorlog geleden, ongeveer 36 % van het nationale inkomen vertegenwoordigden. Thans is het zo dat de industriële productie in Polen per hoofd der bevolking in het lopende jaar het indexcijfer 415 bereiken zal in vergelijking met 1938, de landbouwproductie het indexcijfer 140, de investeringen het cijfer 575 en het nationale inkomen het indexcijfer 270.
Deze dynamische ontwikkeling van de economie vindt haar uitdrukking in een vermeerdering van de arbeidenden, die in de genationaliseerde economie, zonder de landbouw, in 1952 de 5,2 millioen gepasseerd zijn, d.w.z. een vermeerdering van 2,5 millioen mensen in de loop van 6 jaren.
In het nieuwe Polen bestaat niet alleen het vraagstuk der werkloosheid niet meer, er doet zich integendeel een tekort aan gespecialiseerde arbeiders voelen.

Onder deze omstandigheden komt er een bijzonder moeilijke en verantwoordelijke taak te liggen voor de vakopleiding, die een voldoende aantal nieuwe gekwalificeerde kaders moet afleveren en bovendien in overeenstemming met de technische vooruitgang het onderwijs aan de bestaande kaders moet uitbreiden en hun vakbekwaamheid op een hoger niveau wil brengen.

De organisatie van het vakonderwijs.

De organisatie van het vakonderwijs in Polen is aangepast aan de behoeften van de snelle ontwikkeling van het economisch leven in het land.
Men kan in principe drie soorten vakscholen onderscheiden: ten eerste de industriële vakscholen, welker taak het is, de jeugd boven de 16 jaar in de practijk een beroep te leren. Het onderwijs aan deze scholen van verschillende bedrijfstakken duurt ongeveer 6 maanden en wordt gegeven in theoretische cursussen aan de school, gecombineerd met practische cursussen in de werkplaatsen.
Na een school van dit soort te hebben afgelopen, treedt de jeugd naar eigen keuze toe tot de kaders der productiebedrijven. Bovendien heeft zij, terwijl zij haar bekwaamheden in en door het werk opvoert, de mogelijkheid haar vakkennis te voltooien door speciale cursussen of door het bezoeken van een der technische avondscholen voor arbeiders, waarvoor dan eerst een vereist examen moet worden afgelegd.

Een instructeur in het Jeugdpaleis voor de cultuur verklaart de werking van een smeltoven

In het cultuurpaleis voor de jeugd te Warszawa zijn in het chemisch laboratorium Staś Orzeszek (VIIde klasse) en Zosia Jachna (VIde klasse) proeven aan het nemen

Ten tweede: de basis-vakscholen, die tot taak hebben de gekwalificeerde arbeiders voor 250 verschillende speciale vakken op te leiden. In deze scholen vindt men de jongeren, van 14 tot 17 jaar oud, die de 7 klassen van de lagere school hebben doorlopen. Het onderwijs in deze basis-vakscholen duurt 2 jaar en omvat theoretische cursussen (algemeen- en vakonderwijs) en practijk in schoolwerkplaatsen. In verschillende vakken, zoals die van metaalbewerker, bouwvakarbeider, enz. voltooien de leerlingen hun practisch vakonderwijs in de bedrijven zelf.
Wanneer de leerlingen de school doorlopen hebben, leggen zij een examen af, op grond waarvan ze gerechtigd zijn een definitive aanstelling te verkrijgen in het geleerde vak. Tijdens hun werk in de bedrijven kunnen zij eveneens hun studies voortzetten aan de technische avondscholen voor arbeiders.
Ten derde: de technische scholen, waar de jeugd, die 7 klassen van de lagere school heeft doorlopen, wordt toegelaten. Deze technische scholen zijn de scholen, waar de met het algemeen technisch toezicht belaste arbeiders, de employé's van de algemene en industriële administratie, van de landbouw, van het vervoer, van de handel en de finantiën, hun opleiding krijgen. Het onderwijs aan deze technische scholen duurt 3 jaar. Evenals op de basis-vakscholen het practische vakonderwijs domineert, zo staat om zo te zeggen de theorie in de technische scholen op het eerste plan. Het programma omvat een algemene- en een vakopleiding. De practische werkzaamheden vinden plaats in de schoolwerkplaatsen. Bovendien maken de leerlingen gedurende de vacanties proeftijden door van een maand in direct verband met het door hen gekozen beroep.
Na het beëindigen van de technische scholen ontvangen de gediplomeerden een bewijs, dat hun de bevoegdheid geeft hun studies voort te zetten aan de hogere scholen.
Onafhankelijk van het onderwijs aan de scholen, wordt de beroepsopleiding ook georganiseerd bij een systeem van speciale cursussen en schriftelijke lessen, die direct aansluiten aan de bovenvermelde beroepsopleiding.

Voor de oorlog, onder de kapitalistische economie, was het beroepsonderwijs in Polen weinig ontwikkeld. Economisch achterlijk, onvoldoende geïndustrialiseerd als het land was, ging het gebukt onder de last der werkeloosheid. De behoefte aan nieuwe kaders van specialisten was zeer gering en nauwelijks een tiental gediplomeerden van de vakscholen vond werkzaamheden in eigen beroep. Wat de overigen betreft — zij vergrootten òf het leger der werkelozen, òf, dit gold maar voor een klein percentage — zij vonden seizoenarbeid. De staat bekommerde zich niet om de ontwikkeling van de beroepsopleiding en liet deze „zorg" over aan het particulier initiatief.
Tegenwoordig is de situatie grondig veranderd. Grote mogelijkheden zowel wat de opleiding als wat het werk betreft, openen zich voor de jeugd. De fabrieken en de werkplaatsen, het bouwbedrijf, de handel, de landbouw, het vervoer en het administratieve apparaat, alles roept om nieuwe jonge specialisten. Het vakonderwijs wordt gegeven onder een nauwlettende staatscontrôle en de staat organiseert het en ontwikkelt 't op planmatige wijze.

Van de grote revolutionaire veranderingen, die zich in vergelijking met de vooroorlogse periode op het gebied van het vakonderwijs hebben voltrokken, en van de dynamische ontwikkeling in de huidige periode, getuigen de volgende feiten:
Gedurende het schooljaar 1937/38 studeerden 194.900 jongemensen aan enkele honderden vakscholen en ze volgden verschillende soorten cursussen. In de loop van het schooljaar 1951/52 bezochten meer dan 586.000 jongeren enige duizenden vakscholen, waaraan men moet toevoegen de meer dan 300.000 personen, die bezig waren hun opleiding op hun werkplaatsen te voltooien door middel van opleidingscursussen of schriftelijke lessen.
In het schooljaar 1937/38 bedroeg het aantal nieuwingeschrevenen aan de vakscholen ongeveer 40.000. In het schooljaar 1952/53 traden meer dan 124.000 jongeren de eersteklas-localen van de basis-vakscholen binnen, in de technische scholen waren dit ongeveer 110.000 en op de voorbereidende vakscholen zullen meer dan 255.000 meisjes en jongens hun opleiding ontvangen.
Als voorbeeld willen wij hier nog vermelden, dat in 1938 323 leerlingen de middelbare landbouwschool verlieten en in 1952 meer dan 4600 leerlingen de zelfde studie voleindigden: 435 van hen zetten hun studie voort aan de hogere landbouwscholen.

De bescherming van de jeugd.
De Volksrepubliek besteedt een bijzondere zorg aan de jongeren van de vakscholen. Het beurzenstelsel wordt op grote schaal toegepast. De beurzen zijn verschillend naar gelang van de opleiding, de duur ervan en de finantiële omstandigheden van de leerlingen.
Op de basis-vakscholen en de technische scholen profiteren duizenden leerlingen van deze beurzen. Als voorbeeld willen wij noemen, dat in de eerste klassen van de vakscholen voor het mijnbedrijf en de metaalbewerking 90 % van de leerlingen beurzen ontvangen

Studenten van het eerste jaar van de afdeling zootechniek tijdens het onderwijs

WIENIAWSKI *en* NEDERLAND

Men kan wel zonder overdrijving zeggen, dat het kunstlievend publiek in Polen — en dit neemt steeds grotere afmetingen aan — de uitslag van het Wieniawski-concours met popelend verlangen heeft verbeid. En dit brengt natuurlijk mee, dat de persoon van de grote violist, wiens naam onafscheidelijk aan dit concours is verbonden, meer dan ooit in de algemene belangstelling stond en staat.
Het mag daarom niet overbodig worden genoemd als wij in ons tijdschrift nog enige woorden aan hem wijden, temeer omdat Wieniawski ook meermalen in ons land is opgetreden, waar hem, gelijk overal, een uitbundig succes is ten deel gevallen Voor dat wij deze kant van een geestelijk contact tussen Nederland en Polen gaan bespreken, willen we er nog even op wijzen, dat naast Wieniawski, zonder enige twijfel de grootste violist zijner dagen, toch ook nog andere zeer belangrijke Poolse tijdgenoten zijn te vermelden, die eveneens voor de ontwikkeling van het vioolspel van de grootste betekenis waren. Noemen wij in dit verband de naam van een Carol Lipinski, ongeveer 40 jaar voor Wieniawski in dezelfde streek geboren, waaruit deze stamde (in Rodzyn een stadje in het wojewodschap Podlacki).
Het is natuurlijk onmogelijk om over zijn betekenis als virtuoos een zelfstandig oordeel uit te spreken, maar het feit, dat geen mindere dan Paganini hem uitnodigde om met hem kunstreizen te ondernemen, om dubbelconcerten voor viool ten gehore te brengen, wijst toch op buitengewone qualiteiten van de betrokkene. Van minstens even grote betekenis is de omstandigheid, dat wij aan hem een voor zijn tijd voortreffelijke uitgave danken van sonates van Bach, waaruit we mogen concluderen, dat het podiumsucces Lipinski niet bedwelmd had, maar dat hij met een prijzenswaardige piëteit toenmaals half bedolven schatten uit het verleden opdiepte. Een Pools violist, uit dezelfde tijd, die eveneens met ere genoemd dient te worden is Wieniawski's stadgenoot (gelijk hij te Lublin geboren) Stanislaw Serwanczyński. Van hem heeft Wieniawski's grote tegenvoeter Joseph Joachim het eerste vioolonderricht ontvangen.
Doch richten we nu onze volle aandacht op Henrik Wieniawski, de op 10 Juli 1835 te Lublin geborene, die meer nog dan zijn voorgangers en tijdgenoten een wereldnaam zou verwerven. Hem wordt als 8 jarige knaap bij uitzondering de gunst verleend — de leeftijdsgrens was op 12 gesteld — om mee te dingen naar een leerlingenplaats op het conservatorium te Parijs (virtuozenklasse). Het spel van het kind brengt een Massart, een Kreutzer tot ontroering en men moet de praestaties van de jeugdige candidaat nog te meer waarderen als men bedenkt, dat zijn vader, een deftig medicus te Lublin, hem systematisch belette de viool ter hand te nemen.
We zullen niet langer stilstaan bij de glorierijke jaren, die hij in Parijs doorbracht onder de leiding van een meester (Massart) die in later dagen het zijne zou bijdragen voor de vorming van Kreisler. We zullen zelfs niet uitweiden over de triumfen, die hij op zijn reizen door Rusland, Oostenrijk, Duitsland, Engeland behaalde. We willen hier alleen zijn eerste ver-

Economische Geografie in Polen (vervolg)

en op de andere scholen 37 %. Wat de leerlingen der voorbereidende vakscholen betreft, zij ontvangen gedurende hun gehele opleiding hun levensonderhoud via de school, zij wonen in internaten, ze krijgen er hun kleding en ook gratis kost.
Behalve de beurzen zijn ook de internaten een van de zeer belangrijke vormen van de overheidszorg voor de jeugd der vakscholen; leerlingen, die ver van school af wonen krijgen onderdak in deze internaten. De kosten van onderhoud van de internaten — de personele en materiële uitgaven — worden door de Staat gedragen. In 1951 waren ongeveer 163.000 leerlingen van vakscholen ondergebracht in deze internaten.
De zorg voor de gezondheid van de jeugd komt tot uitdrukking in voortdurende medische hulp, kosteloze medische behandeling, in zomervacanties, vacantiekolonies en zomerkampen en in de ontwikkeling der lichamelijke opvoeding en der sportbeoefening.
De jeugdige personen die de vakscholen verlaten behoeven zich geen zorgen te maken over het vinden van werk. Het werk is hun verzekerd in de bedrijven, waar zijn zich, naar gelang hunner bekwaamheid, plaatsen zien toevertrouwd.
In Polen neemt het net van vakscholen van jaar tot jaar toe, het peil van het onderwijs stijgt, het onderwijzend personeel neemt voortdurend in aantal toe. Van jaar tot jaar groeit het aantal jongeren dat wil studeren, evenals het aantal gediplomeerden, jonge specialisten, die de rijen der bouwers van de nieuwe en glorierijke werkelijkheid komen versterken.
De ontwikkeling der vakscholen in Polen is een bewijs te meer van de vooruitgang in deze volksrepubliek.

blijf in Nederland herdenken, een verblijf van niet zeer lange duur. Zijn eigenlijk doel was Engeland, maar over dit verblijf ten onzent weten we toch enkele bijzonderheden, dank zij een boekje van een muziekcriticus die in die dagen in Nederland een rol van enige betekenis heeft gespeeld. We bedoelen de in 1808 te Noyon geboren Achille Desfossez, die een groot gedeelte van zijn leven in den Haag heeft gewoond, vandaar uit artikelen schreef voor de Frans sprekende landen, een muzikaal tijdschrift uitgaf „La Hollande Musicale" waarin studies voorkomen over Wieniawski en Jenny Lind, welke studies hij later in boekformaat heeft doen verschijnen. Volledigheidshalve zij hieraan nog toegevoegd, dat deze Desfossez de eerste is geweest, die de anastatische lithographie op de muziekdruk heeft toegepast. Als vrucht van deze werkzaamheid bezitten we nog een kleine 500 nummers. Welnu, dit boek over Wieniawski is een onontbeerlijke gids voor hem, die zich interesseert voor de indruk, welke Wieniawski's spel op de Nederlanders van die tijd heeft achtergelaten.

Zij, die mededelingen hebben opgevangen van ouden van dagen weten maar al te goed, dat concerten hier te lande dikwijls ontaardden in kletscolleges, zodat de uitvoering van meesterwerken dikwijls begeleid werd door krakende stemgeluiden. Is 't nu niet opmerkelijk, dat onze Wieniawski-biograaf weet mee te delen, dat er vanaf het ogenblik, dat de Poolse kunstenaar zijn magische strijkstok naar zijn viool bracht een absolute stilte heerste. Zelfs vergaten de dames zich van haar waaiers te bedienen. Le silence devient à l'instant si complet que les éventails mêmes condamnés au repos absolu, baissent pavillon devant cet archet magique qui, pour salut, lance à chaque partie de la salle son bouquet de fleurs mélodiques. Men verneemt voorts een dithyrambe over de diabolische tertsen en octaven, over de staccati, over de arpeggio's. Hoeven we de ingewijde nog te vertellen, dat 't hier de uitvoering betreft van het Eerste Concert van de Componist-violist op. 14 (het tweede concert op. 17 was toen — we schrijven 1856 — nog niet uitgegeven.

Na de auditie van dit vioolconcert ontwaakte bij Desfossez de wens een vergelijking te maken tussen het spel van Wieniawski en dat van de Genueese viool-geweldige Nicolo Paganini. Hij achtte zich zelf daar echter niet bevoegd voor, omdat hij de Italiaanse grootmeester slechts éen keer en dit nog wel in diens nadagen had gehoord, maar hij vestigt onze aandacht op een studie van de hand van de vermaarde Belgische muziek-criticus Fétis door hem genoemd le père et Nestor belge de la critique musicale française.

Het hoeft geen betoog, dat Fétis gelijk ieder ander, die Paganini's spel beluisteren mocht (men denke aan Heine's Florentinische Nächte) onder de bedwelming daarvan geraakte. Maar sprekend over de pure toon, die Paganini aan zijn Guarneri wist te ontlokken, voegt hij er aan toe, dat het volume van deze toon vaak te zwak was en dat hij dit slechts met de uiterste inspanning wist op te voeren. Juist in het schier moeiteloos bereiken van een volledig volume lag nu Wieniawski's kracht, hij had hierin slechts éen rivaal en dit was de Belgische grootmeester Vieuxtemps. Ook oefent Fétis enige critiek uit op de ietwat zonderlinge wijze, waarop Paganini zijn strijkstok voert en hierbij legde Wieniawski juist een gratie aan de dag, die hem in staat stelde zijn auditorium een rijkdom van accentveranderingen voor te toveren.

Paganini had grote [1]), ietwat dorre, nerveuse handen met een buitengewoon lenige, bewegelijke linkerduim. Wieniawski's handen boden op het eerste gezicht niets opmerkelijks, dit buitengewone openbaarde zich pas, als de vingers over de snaren gleden. Waarschijnlijk tengevolge van deze gewrichtsvervorming steunde Paganini's arm op zijn heup, hetgeen een enigszins ridicuul effect maakte. Wieniawski's houding bij het spel wordt als volmaakt geschilderd.

Maar genoeg over een vergelijking tussen beide grootmeesters, waarvan we de portée niet kunnen omvatten.

Ten slotte zullen we nog even stilstaan bij een ander contact tussen Wieniawski en het Nederlands muziekleven van die dagen (we schrijven thans 1866—1867), een contact, dat enigszins in een conflict althans in een conflictje ontaardde.

Onder de weinige belangrijke violisten, die Nederland in het midden van de vorige eeuw heeft voortgebracht neemt de op jeugdige leeftijd gestorvene Jan de Graan ongetwijfeld de eerste plaats in. We bezitten over hem een in zeer sympathieke toon geschreven monographie getiteld „Een beroemde knaap" van de hand van J. Kneppelhout, in onze literatuur meer bekend onder zijn pseudoniem Klikspaan. Deze voortreffelijke uitbeelder van het Nederlands studentenleven heeft er het zijne toe bijgedragen, dat Jan de Graan zijn viooltalenten kon ontplooien, Kneppelhout stelde hem in staat bij Joachim te gaan studeren, hij bekostigde ook zijn verdere buitenlandse reizen.

Nu kon men van te voren wel inzien, dat een leerling van Joachim niet de aangewezen persoon was, om Wieniawski op zijn ware grootte te schatten. Dit bleek dan ook bij een later bezoek, dat Wieniawski aan ons land bracht. Wij laten Kneppelhout zelf de geschiedenis verhalen. die zich tussen de Poolse en de Hollandse violist afspeelde:

Toen Wieniawski zich in de winter van 1866—'67 in den Haag ophield, had Jan de Graan hem verzocht hem iets te mogen voorspelen. De keuze viel op het achtste concert van Spohr, juist dat, hetwelk Wieniawski diezelfde avond in het openbaar moest voordragen. Hij was maar ten halve over de Graan's spel voldaan, ofschoon hij er zich tegen Coenen (bekend muziekpaedagoog uit die dagen) vleiend over uitliet en zijn bijzondere goedkeuring over Jan's technisch kunnen uitte, over zijn zuiverheid van toon, zijn opvatting enz. had hij toch meer innerlijke warmte, meer tekenen van energie wensen te bespeuren. Het zonderlingste is, dat Wieniawski's spel de Graan wederkerig niet erg bevallen had. „Er was", schreef hij mij „iets onrustigs in zijn voordracht, waardoor de schoonste gedeelten onopgemerkt voorbijgingen. Ik hoorde hem", gaat hij voort: „kort daarna een sonate van Beethoven spelen, en ik moet bekennen, dat hij er den zin voor mij volkomen van verduisterde". Zijn (Wieniawski's) grote eigenschappen komen dan ook juist niet in de Graan's sfeer. Die van Wieniawski en de Graan sluiten elkander uit. Wieniawski en de Graan waren veeleer tegenvoeters, hun spel stootte elkander wederzijds af. Eerstgenoemde zei later dan ook zeer karakteristiek „Il joue comme un Hollandais".

Zonder nu deze laatste uitspraak in zijn algemeenheid te willen aanvaarden, kan men toch wel zeggen, dat de herinnering aan Wieniawski nog in de hele violistenwereld en ver daarbuiten doorleeft, terwijl die aan de Graan zelfs bij zijn landgenoten is verbleekt. Maar dit geldt ook van groteren dan de Graan. Zo zullen er heden ten dage niet zo heel veel violisten worden gevonden voor wie de naam Isidor Lotto veel zegt. Toch heeft men het wel eens doen voorkomen alsof deze Poolse violist (hij werd in 1840 te Warszawa geboren), Wieniawski in de schaduw had gesteld. In zijn belangrijk boek Geschichte des Violinspiels zegt Andreas Moser echter zeer nadrukkelijk dat Lotto's spel met dat van Wieniawski vergeleken „kleinlich war dasz es all jener Eigenschaften entbehrte, die Wieniawskis Darbietungen so groszzügig gestalteten". P.

---

[1]) Andere tijdgenoten van Paganini (Ernst, Dr. Bennatti) ontkennen dit.

HUWELIJK en Gezin in de Volksrepubliek Polen

In de nieuwe stadswijk Marsalkowska brachten zij hun stem uit voor het Polen van de Volksrepubliek, dat hun gelijke rechten waarborgt

De grote sociale, politieke en economische veranderingen, die na de bevrijding van de Hitler-bezetting hebben plaats gevonden, vereisten een grondige wijziging van enkele onderdelen van het privaatrecht en de aanpassing daarvan aan de eisen van de volkomen nieuwe tijdsomstandigheden.
Het Polen van vóór de oorlog had geen uniform familierecht voor het gehele land. De verschillende delen van Polen, die onder drie bezettende machten stonden, hadden elk een afzonderlijk familierecht. Deze toestand bleef ook bestaan na de hereniging van Polen in 1918 en men hield ook aan dit systeem vast, omdat men niet in staat was hierin verandering te brengen. De kerkelijke hierarchie had grote invloed en verhinderde de invoering van elk ontwerp, waarin beoogd werd in het gehele land het burgerlijk huwelijk in te voeren en de rechtspraak daarover aan de wereldlijke rechtspraak over te laten.
Daarom is het ook zeer moeilijk om het probleem van het toenmalige huwelijksrecht bij benadering te beschrijven.
Als we niettemin de meest karakteristieke kenmerken naar voren trachten te brengen, dan moet in de eerste plaats gewezen worden op de discriminatie van de vrouw en het onwettige kind. De positie van het buitenechtelijke kind is het meest tragische verschijnsel in de oude centrale wojewodschappen. Aan de ene kant verbood de wet het onderzoek naar het vaderschap en anderzijds deden het rijk en de maatschappij niets om het lot van moeder en kind te verlichten.
Een van de eerste en belangrijkste schreden op het gebied van de wetgeving in de Poolse republiek was de unificatie van het familierecht in het gehele land. Het eerste decreet hierover werd reeds in Augustus 1945 uitgevaardigd. Hierbij werd gebroken met de vroegere beginselen; het burgerlijk wereldlijk huwelijk werd ingevoerd en de rechtspraak berust nu uitsluitend bij de wereldlijke rechter.

Drie verdere decreten op het gebied van het familierecht verwezenlijkten de consequente doorvoering van dit beginsel ten opzichte van man en vrouw, zowel in hun wederzijdse betrekkingen als ten opzichte van familie en kinderen. De wetgever heeft ook het kind in zijn zorg betrokken, hetgeen een verbetering van de positie van het kind ten gevolge had, en waardoor tevens zijn aanpassing in de maatschappij vergemakkelijkt werd.
De bovengenoemde decreten waren ontegenzeggelijk een grote vooruitgang vergeleken bij het vroeger geldende recht, maar het vooruitstrevend leven dat zich in een bestendige wijziging bevond, in het bijzonder met betrekking tot de economische omstandigheden, maakten een verdere verandering van het familierecht noodzakelijk. Daarom moest er een wetgeving ontstaan met een socialistisch karakter, die beantwoordde aan de nieuwe toestanden en daaraan ook dienstbaar was.
Deze is 1 October 1950 tot stand gekomen en is gebaseerd op familieverhoudingen, die diep in het humanisme wortelen. De bescherming van de belangen van het minderjarige kind, de gelijkstelling van de vrouw met de man en ook de duurzaamheid van het huwelijk en het gezinsverband, dit alles vond zijn neerslag in de Grondwet van de Poolse Volksrepubliek.
Volgens de nieuwe bepalingen is een huwelijk gesloten, als de man en de vrouw voor de burgerlijke stand eenstemmig verklaren, dat zij in het huwelijk willen treden. Is zulk een verklaring niet voor de burgerlijke stand gegeven, dan geldt het huwelijk als niet gesloten. Natuurlijk is het geoorloofd dat de gehuwden tevens een huwelijk sluiten volgens de kerkelijke ceremoniën overeenkomstig eventuele geloofsovertuigingen. De huwelijkswet houdt niet speciaal het „expressis verbis" in. Dit volgt uit art. 70 van

de Grondwet, waarin aan de burgers gewetensvrijheid wordt gegarandeerd, en aan de kerken en andere religieuse genootschappen de vrijheid van het houden van godsdienstoefeningen. Maar rechtskracht en wettelijke gevolgen heeft een huwelijk voortaan slechts als het voor de burgerlijke stand is gesloten.
Andere vormen van huwelijkssluitingen gelden als onwettig.

Zoals reeds gezegd; een van de grondbeginselen van deze wetgeving is de duurzaamheid van het huwelijk en dit komt op de volgende wijze tot uitdrukking: „Het huwelijk en het gezin staan onder de bescherming van de wetten der Poolse Volksrepubliek". Dit beginsel van duurzaamheid van het huwelijk komt ook tot uitdrukking in het standpunt van de wetgever ten aanzien van de vraagstukken van echtscheiding en onwettigverklaring van het huwelijk, n.l. een streven tot het handhaven van reeds gesloten huwelijken en tevens naar bescherming van het gezin, dat uit het huwelijk is ontstaan. De wet beperkt tot een minimum de mogelijkheid tot huwelijksverbreken. De onwettigverklaring kan alleen worden uitgesproken voor een huwelijk, dat onhoudbaar is en dat met de natuur en het karakter van het huwelijk in het Volkspolen in tegenspraak is. Van de beletselen om een huwelijk te sluiten zijn er in de nieuwe wetgeving nog slechts enkele overgebleven o.a. bigamie, verwantschap in de eerste graad, d.w.z. kinderen en ouders, grootouders en kleinkinderen, aangehuwden in de rechte linie, b.v. schoonvader en schoondochter, stiefvader en stiefdochter; psychische ziekten en psychische afwijkingen.
Bovendien zijn er in de wetgeving nog beschermende maatregelen opgenomen in verband met de bescherming van het huwelijk in de toekomst; beletselen zijn o.a. t.b.c. en venerische ziekten, die in een besmettelijk stadium zijn. De Minister voor de Openbare Gezondheid kan, na overleg met andere rechtsinstanties, verordeningen in het leven roepen, die de a.s. echtgenoten verplicht verklaringen over te leggen, waaruit blijkt, dat zij niet lijden aan bovengenoemde ziekten.
De wet gaat van de stelling uit, dat indien er bij het sluiten van het huwelijk geen totale wilsovereenstemming was, maar het huwelijk toch normaal functioneerde, dit huwelijk niet ontbonden of ongeldig verklaard kan worden; dit zou in strijd zijn met het beginsel van de duurzaamheid van het huwelijk. Maar indien het huwelijk scheef loopt, zodat het samenleven duurzaam verbroken is, dan kan echtscheiding plaats vinden.

Bovendien kan een minderjarige niet in het huwelijk treden, d.w.z. iemand, die zijn achttiende levensjaar nog niet heeft bereikt. Echter kunnen in bijzondere omstandigheden de voogdij-raden, toestemming verlenen, onder voorwaarde, dat de betrokken persoon zijn zestiende levensjaar voleindigd heeft.
Artikel 66 van de Grondwet van de Poolse Volksrepubliek zegt, dat de vrouw dezelfde rechten heeft als de man, en dat op alle gebieden van het maatschappelijk, politiek, economisch en cultureel leven. Hieruit volgt: gelijk recht op arbeid en loon, naar het beginsel „gelijk loon voor gelijke arbeid", zorg voor moeder en kind, bescherming bij zwangerschap, betaald verlof voor de jonge moeder, uitbreiding van het net van crèches, van de kleuterscholen, de consultatiebureaux en de gemeenschappelijke eetgelegenheden.
Wij hebben boven reeds de gelijkgerechtigheid van de vrouw binnen de familie besproken als een van de voornaamste punten die de Poolse wetgeving heeft opgenomen in het familierecht.
Art. 14 van de wet op het familierecht, dat de rechten en plichten van de echtgenoten behandelt, stelt in het bijzonder de gelijke rechten van beide partijen in het huwelijksleven vast. Beiden zijn verplicht tot samenleven, tot trouw, tot wederzijdse hulp en samenwerking tot heil van het gezin, dat zij door de echtvereniging hebben gesticht.
Zij nemen gemeenschappelijk besluiten in alle familieaangelegenheden, en indien zij het niet eens kunnen worden, kan ieder van hen zich voor een beslissing tot de rechtbank wenden. Om de draagwijdte van dit wetsartikel te kunnen begrijpen, is het voldoende zich bewust te maken, waarin dit verschilt van de oude wetten, die tot het jaar 1921 van kracht waren in de centrale Poolse wojewodschappen, waarin b.v. staat, dat „de vrouw gehoorzaamheid schuldig is aan de man, het hoofd van het gezin". Daarbij komt, dat ongeacht de Novelle van 1921, die dit voorschrift wilde omzeilen, de man zijn voorrechten behield, zoals bleek uit de bepaling, waarbij de man het recht van beheer en beschikking over de eigendom van de vrouw toekwam en dat de vader bij meningsverschillen tussen ouders de beslissing had ten aanzien van maatregelen betreffende de kinderen.
Het beginsel van de gelijkgerechtigheid van de vrouw in het huwelijksleven wordt tevens gerealiseerd in een van de verdere voorschriften, dat als volgt luidt: beide echtgenoten zijn verplicht, ieder naar zijn vermogen en in overeenstemming met zijn verdiensten, bij te dragen voor de behoeften van het gezin, dat zij door hun huwelijk hebben gesticht. Dit kan geschieden door gehele of gedeeltelijke verzorging van de opvoeding der kinderen en door het werken voor het gemeenschappelijk huishouden. Zoals uit het bovenstaande volgt, wordt aan de arbeid van de vrouw in het huishouden en voor de opvoeding der

Alicja Musiałowa, voorzitster van de grote Poolse vrouwenorganisatie „Liga Kobiet", zit thans in de Raad van State als gelijkgerechtigd lid

kinderen dezelfde waarde toegekend als aan de loonarbeid van de man.
Zeer ingrijpend zijn de veranderingen op het gebied van het bezit- en eigendomsrecht in het familieleven. Het nieuwe familierecht heeft n.l. tot beginsel de gemeenschap van goederen, ook voor wat betreft de aanwas. Dit principe berust hierop, dat alle eigendommen, die verworven worden, het gemeenschappelijk eigendom van de beide echtgenoten zijn. Hierdoor zijn de belangen van de vrouw in het huwelijk voldoende verzekerd.
Uitgaand vn het standpunt, dat een gezonde familie een voorwaarde is voor de ontplooiïng van de maatschappij, voor de opvoeding van een nieuwe generatie, beschermt de Poolse wetgeving de belangen van het gezin en zij is er op gericht, niet te dulden, dat dit gezin verscheurd wordt. Daarom wordt in Polen de echtscheiding beschouwd als een noodzakelijk kwaad, en wordt deze slechts toegestaan, indien het echtelijk samenleven zozeer ontwricht is, dat er geen hoop meer bestaat op herstel, d.w.z. als het huwelijk reeds geheel kapot is. Het hoofdbeginsel hierbij is dan ook, dat het huwelijk volkomen en onherstelbaar ontwricht moet zijn. Tijdelijke onenigheden van de echtgenoten, ontstaan door toevallige omstandigheden, die van voorbijgaande aard zijn, vormen geen grond of reden waarop een echtscheiding kan worden uitgesproken. Zelfs in gevallen waarin er kennelijk een volkomen ontwrichting van het huwelijk plaats grijpt, kan geen echtscheiding worden toegestaan indien het welzijn van minderjarige kinderen dientengevolge geschaad zou worden. De wetgeving wil voorkomen, dat ingeval een van de echtgenoten uitsluitend de schuld van het uiteenvallen van het huwelijk draagt, dit huwelijk daarom ontbonden zou kunnen worden.
Twee uitzonderingen zijn er op het beginsel van de duurzaamheid van het huwelijk, b.v. in de eerste plaats, wanneer de onschuldige partij instemt met de echtscheiding. Ontbreekt deze eenstemmigheid, dan kan de rechtbank bij hoge uitzondering, met inachtneming van het maatschappelijk belang, de scheiding uitspreken, d.w.z. als de echtgenoten langdurig ten minste vijf jaren gescheiden hebben geleefd. De rechtbank kan geen echtscheiding uitspreken zonder tevens de rechten en plichten ten aanzien van de minderjarige kinderen en de bezittingen te regelen. Dit voorschrift is, zoals boven reeds is aangeduid, bedoeld als bescherming van de minderjarige kinderen, zodat hun opvoeding en opleiding gewaarborgd blijven. De volkomen bescherming van het minderjarige kind culmineert in de gelijkstelling van het buitenechtelijke kind met het uit het huwelijk geboren kind. Hierbij dient te worden vermeld, dat in de Grondwet staat, dat geboorte buiten het huwelijk de rechten van het kind niet verkort. Overeenkomstig dit beginsel, zegt art. 2 van de familiewet, dat alle beperkingen worden opgegeven, ten aanzien van de rechten van het buitenechtelijke kind, dat niet afkomstig is van de echtgenote. Een kind van ouders, die geen huwelijk hebben gesloten heeft dezelfde rechten, als het zou hebben gehad indien de ouders wel gehuwd waren. Het heeft recht op de erfenis van de vader en van diens familie, en wel onafhankelijk van het feit, of de vader het vrijwillig erkent dan wel of dit bij een rechterlijke uitspraak wordt vastgesteld. De ouders zijn verplicht de lasten te dragen die nodig zijn voor de opvoeding en het onderhoud van het kind. Deze verplichting rust op beide ouders. Zoals uit de wet blijkt, zijn aan de vrouw dus naast gelijke rechten ook gelijke plichten gegeven.

Voor de vaststelling van het vaderschap gelden drie mogelijkheden. In de eerste plaats, dat een kind, dat tijdens het huwelijk of driehonderd dagen nà het beëindigen van het huwelijk is geboren, afkomstig is van de vader. Als het kind buitenechtelijk geboren wordt, kan de vader het vrijwillig erkennen voor de burgerlijke stand of voor de ambtenaar van de voogdijraad. Voorts kan bij rechterlijke uitspraak een beslissing worden genomen. De moeder van het kind of het kind zelf kunnen deze beslissing uitlokken. Bij deze uitspraak kunnen de financiële verplichtingen worden vastgesteld, de alimentatie, de restitutie van onkosten tijdens de zwangerschap en de bevalling alsmede drie maanden onderhoud van de jonge moeder en haar kind.
Het kind staat tot zijn meerderjarigheid onder het gezag van de ouders. Beide ouders hebben de ouderlijke macht, onverschillig of zij gehuwd zijn of niet. Dit gezag moet worden uitgeoefend in overeenstemming met de belangen van het kind en de maatschappij. Als de ouders misbruik maken van hun gezag, of hun verplichtingen schromelijk verwaarlozen, verklaart de voogdij-instantie hun daarvan ontzet.
Een grote maatschappelijke betekenis heeft het instituut van de adoptie. Dit heeft ten doel om aan wezen of door de ouders verlaten kinderen een nieuwe familie te geven. De wetgeving in het Polen tussen de oorlogen verbood òf de adoptie òf deze werd zo moeilijk gemaakt, dat zij in feite slechts bij uitzondering voorkwam.

Thans wordt deze aangelegenheid op een geheel andere wijze behandeld. Uitgaande van de bescherming van kind en gezin, staat de wetgeving alleen de adoptie toe in het belang van het kind. Er ontstaat een verhouding als tussen ouders en kind.
De verplichting tot alimentatie ontstaat uit de verwantschap; d.w.z. de verplichting tot het verschaffen van levensonderhoud en eventueel tot het verlenen der middelen ter bekostiging van de opvoeding. Deze verplichting bestaat bij de verwanten in de rechte linie en het gezin, d.w.z. bij de broers en zusters. De bepalingen van het familierecht bevatten een reeks verbeteringen, die de verlichting van het onderzoek naar de aanspraken op onderhoudsplicht beogen.
Het laatste deel van de familiewet is gewijd aan de voogdijverzorging. Elk kind, dat niet onder de ouderlijke macht staat, moet beschermd worden. De voogd oefent deze bescherming uit, in gevallen waarin dit noodzakelijk is.
Wij hebben in hoofdtrekken de belangrijke beginselen van het Polse familierecht geschetst. Dit korte overzicht stelt de lezer waarschijnlijk toch enigszins in staat zich een beeld te vormen van de nieuwe wetgeving op dit gebied.
Tot slot zij vermeld, dat op kleine uitzonderingen na, alle kwesties, die zich in het familierecht voordoen, berecht worden door één beroepsrechter en twee lekenrechters, die de gemeenschap vertegenwoordigen en dezelfde rechten hebben als de beroepsrechter.

ARCHITECTEN OP BEZOEK

in Polen

Op een schone zomermorgen belt de postbode tweemaal! Een brief uit Polen!
Men is natuurlijk in volle valiezenpakken verward, voor de jaarlijkse geijkte verlofreis, maar ja, de gelegenheid om eens met eigen ogen een kijkje te nemen achter het ijzeren gordijn is al te verleidelijk. Het jawoord is gauw gegeven, de vriendelijke uitnodiging der Poolse Architektenvereniging, de SAARP, snel aanvaard — en voor men er erg in heeft doet men de sprongen Melsbroek-Schiphol-Kopenhagen en de extra hoge sprong, over het onzichtbaar gebleken gordijn, naar Warszawa en drukt men de uitgestoken hand der vakgenoten die u ginder aan de vlieghaven afwachten.
Eerste verrassing! Onder de verwelkomenden Helena Szyrkus, bekende figuur uit de CIAM-Internationale Congressen voor het Nieuwe Bouwen — door zekere „gewoonlijk goed geïnformeerde" maar onwelwillenden middens als „geëlimineerd wegens non-conformisme" opgegeven. De waarheid nu blijkt juist dwars tegenovergesteld: Helena en Szymon Szyrkus werken inderdaad aan grote opgaven en doceren tevens aan de Technische Hogeschool voor de aankomende architektengeneratie! Welnu, tijdens ons verder bezoek zal zich deze eerste onverwachte indruk over het klimaat waarin in Polen gewerkt wordt dag aan dag aanvullen en bevestigen.
Het moet ons inderdaad van het hart dat het met een zeker wantrouwen was dat wij bij de Poolse architekten te gast gingen, wantrouwen gevoed door valse berichten als het bovenstaande en ook door sommige reprodukties van architektuur uit „het Oosten" waaruit tot ons een geest scheen te spreken van een versteend bureaucratisch academisme waartegen wij, als bewuste modernisten niet anders dan een grondige hekel kunnen koesteren. Dit wantrouwen blijkt volkomen ongegrond. Er is geen dictatoriaal opgelegde eenheidstijl te bespeuren. Zo men weliswaar naar een eenheid streeft, vanuit een urbanisme van grote vlucht, is het in ieder geval naar een eenheid in rijke verscheidenheid. Wij kregen inderdaad bouwwerken van essentieel tegengestelde aesthetische opvattingen onder ogen en konden vaststellen dat de persoonlijke uitdrukkingsmogelijkheden in genendele gehinderd worden, integendeel.
Zo werd pas de architekt Pniewski, wiens werk een zeer persoonlijk stempel draagt, vereerd met de Grote Architektuurprijs en vanwege de regering een auto ten geschenke aangeboden!
Dat er hoogten en laagten zijn in kwaliteit is ons inziens vanzelfsprekend. Heel Polen is een reusachtige bouwwerf. Alle architekten zijn overstelpt met opdrachten. Al deze bouwmeesters hebben niet evenveel talent. Zou het anders kunnen? Maar, M e e s t e r s in het vak zijn er!
Gebouwen als het Huis der PPR (Poolse Arbeiderspartij), Arch. Wierzbicki, Ktynewski, Makniynski, het Ministerie van Verkeerswezen, Arch. Pniewski, het Huis der Typografie, Arch. Skibniewski, de woonblokken van Kowo, Arch. Szyrkus, kunnen in hun aard zegevierend de vergelijking doorstaan met het beste dat op de wereld thans voortgebracht wordt.
En, wat geen vergelijking duldt, is de stedenbouw, geen stedenbouw op papier, steeds strandend op de onoverkomelijke klippen van het particulier grondbezit of het chronisch tekort aan credieten, maar een daadwerkelijke, breedopgezette planning in dienst van de mens!

Het Plan van Aanleg van Warszawa. Opgave: uit een onmetelijke puinhoop een moderne hoofdstad voor een groot land te maken. Men zegt bij ons nogal eens met een soort gefaisandeerde galgenhumor, dat een grootscheeps urbanisme alleen mogelijk is mits voorafgaandelijk „coventrieren" der betreffende stad, en men wijst dan naar Rotterdam of Warszawa. Als men echter „de visu" moest vaststellen tegen welke zee van moeilijkheden te worstelen valt om het ontredderd organisme ener stad tot nieuw leven te brengen, verkiest men ook als honderd procentig vernieuwer de methode van de trage evolutie boven een, welke zoveel bloed en zoveel ellende moet kosten.
Het te Warszawa te presteren en gepresteerde werk is er des te ontzagwekkender om, als men beseft welk de omvang der katastrofe was welke de stad heeft ondergaan.
Wonderlijk snel lukt men er in het deerlijk gehavende lichaam der stad, volgens een plan van werkelijk superieure intelligentie, nieuw leven in te blazen.
De waardevolle resten van het verleden — het zijn er gelukkig vele — worden hersteld en tot nieuwe expressie gebracht door het verwijderen van smakeloze overwoekeringen uit latere tijden, waardoor op schitterende wijze de continuïteit der Poolse Volkskultuur tot uiting komt.
Een nieuwe organische sociale opbouw der stad vormt het kader waarop het architekturaal stramien der nieuwe wijken gespannen en geweven wordt. Voor de eerste maal zien we hier een massale praktische toepassing van wijkeenheden met eigen sociaal equipement. Dit omvat, vanaf de kleuterscholen — zo geplaatst dat de ouders van ver a.h.w. een oogje kunnen houden op hun spruiten —, tot en met de nodige scholen, winkels, clublokalen, restaurants, kerken, enz. Het viel ons op dat de beste materialen, de grootste ramen en de meeste zorg aan de voorzieningen voor de jeugd werden besteed. „Een land dat zijn jeugd verzorgt, verzekert zijn toekomt" is een spreuk welke men hier schijnt te begrijpen.
Kerken... ja, wat men daaromtrent bij ons niet opdist! Welnu, de kerken van Warszawa zijn meestal volledig hersteld. De meest waardevolle zijn opnieuw gans in orde gebracht, van de herstelde marmervloeren tot het gulden kruis op de torens inbegrepen. Tussen haakjes, verschillende malen stieten wij op stalletjes voor verkoop van heiligenprentjes en boekhandels voor Katholieke literatuur. Wij zagen kinderen bezig kruisbeelden op straat te versieren met bloemen. Wij zagen vele, zeer vele geestelijken en geen spoor van godsdienstvervolging of zelfs van atheïstische propaganda.
Propaganda zagen we weliswaar oneindig veel, maar voor de Vrede. Propaganda tegen iets zagen we relatief weinig, namelijk tegen de Wódka.
Dit volk moet zijn verleden werkelijk beminnen. Men wordt inderdaad ontroerd bij het waarnemen van de zorg waarmee alle resten van oude gebouwen, verbrijzelde beeldhouwwerken, beschadigde schilderijen, uit de puinhopen gered of aan de klauwen der overweldigers ontrukt, onderzocht, hersteld en opnieuw geplaatst of toegepast worden!

De nog levende volkskunst wordt systematisch opgezocht bevorderd en tot kulturele vruchtbaarheid gebracht als een opnieuw aangeboorde bron van spontane en onverdorven schoonheid. Zo is het opmerkelijk dat, zowel op boekomslagen als affiches, stoffen, decoratie van gebouwen, en zelfs tot op lucifersdoosjes toe, versieringsmotieven uit de volkskunst worden toegepast.
Speciale winkels verspreiden de produkten van het artisanaat. Volksdansen en volksmuziek worden overal en massaal beoefend. Sprekend antwoord weer op de argumenten van hen, die een sociaal systeem dat economisch de gemeenschap vóór de enkeling stelt als verontmenselijking en gelijkschaverij willen doodverven.

Na Warszawa was Kraków weer een levende bewijsvoering tegen iedere beschuldiging van revolutionaire beeldstormerij. Zonder beperking van hulpmiddelen wordt inderdaad deze stad die is als een schrijn vol stenen juwelen, systematisch opgewerkt tot een schitterend pronkstuk gewijd aan de glorie van Polen's verleden. In een door de oorlog uiterst zwaar op de proef gesteld land, waar de primaire steunpilaren der economie moeizaam hersteld of nieuw opgebouwd moeten worden, zien we aldus restauratiewerken aan de gang als in het Collegium Maius en in het aloude koningskasteel Wawel, waarvoor zgn. rijke landen in de huidige tijdsomstandigheden de middelen niet zouden weten te vinden.
Op 10 km van Kraków dan een splinternieuwe stad, Nowa Huta. Vanaf een verhevenheid zien we enerzijds een nieuwe industrie uit de grond oprijzen, machtige uitdrukking van de menselijke wil tot beheersing der natuur en anderzijds een hele horizon vol woningcomplexen, scholen, enz., enz.... een stad voor 100.000 inwoners! De eerste inwoners zijn de bouwers zelf, vakmensen van alle aard, jeugdbrigaden, enz. Later komt de sociale uitrusting: scholen, winkels, volledige families enz. en er ontstaat — men kan dit proces nu waarnemen — een normaal sociaal leven. In de boekhandel van een eerst voltooide buurteenheid — een der grootste winkels — vonden we Flaubert, Victor Hugo, naast de grote klassieken, maar geen spoor van vulgaire, half of heel pornografische periodieken waarmede onze volksboekhandels volgepropt zijn.
We dronken een glas bier in het nieuwe clublokaal, waar we arbeiders van de werf in een bijna aristocratisch aandoende gelagzaal aan hun twaalfuurtje vonden.

Het hele reusachtig ondernemen schenkt u een visie op de mogelijkheden van een stedenbouw verlost van de plaag der particuliere beschikking over de grond. Geen smalle grondstukken meer waarop onmogelijk een goed plan samen te stellen is, alle woningen goed georiënteerd naar de zon, geen smalle straatjes meer als kloven in een steenwoestijn, overal mooie tuinaanleg en verrassende perspektieven.

Een speciale trek van het nieuwe urbanisme: men legt de industrie natuurlijk in door groenstroken van de woonwijken geïsoleerde gebieden; de woningen zelve liggen in het groen. Dit geldt ook bij ons als na te streven richtlijn. De weg tussen arbeidszone en woonwijk is echter geen neutrale verkeersweg, maar wordt zo opgevat dat de werker geleid wordt door monumentale prachtstraten met alles wat de nieuwe economie ter zijner beschikking kan stellen: luxe winkels, boekwinkels, melkbars, modezaken, enz.; en tevens de centraal gelegen plaatsen waar de gemeenschap zich als dusdanig herkent, het Hart der stad, met het Huis der Kultuur, grote esplanaden, tuinen, enz.
Dit zal medebrengen dat de nieuwe stad een genuanceerd wijkkarakter zal hebben; van de monumentale stadskern, langs de brede winkelstraten, tot de rustige woonbuurten, met nogtans lokale, sociale wijkcentra. Men zal er kalm wonen in het groen maar ook een gezellige drukte kunnen beleven in een van zwaar verkeer verlost centrum. Dit zwaar verkeer zal zich overigens onbelemmerd kunnen bewegen langs speciale ring- en radiale wegen, bepaald door een algemeen ruimteordeningsplan.
In iedere wijk is voldoende differentiatie van woningtypes, om tegemoet te komen aan verschillende eisen van familiegrootte. Er zijn echter geen arme of rijke buurten meer. De opgave is: woningen verschaffen aan m e n s e n, niet aan cliënten met een min of meer goed gestoffeerde bankrekening.
Men heeft geen voorlopige woningen opgericht. Velen huizen dan ook nog in sterk beschadigde gebouwen, wachtend op het vrijkomen van nieuwe woningen. Al deze nieuwe woningen beschikken over badkamers en de meeste zijn voorzien van centrale verwarming. De nieuwe woongelegenheden stemmen ongeveer overeen met de beste normen voor goedkope woningen ten onzent. De uitvoering valt nogal ruw uit, wat begrijpelijke is, gezien de enorme bouwomvang, de beperktheid van geschoold handwerk en het ontoereikend getal leidende technici.

Hoe meer het vijftigtal vreemde bezoekers uit alle werelddelen dan ook de moeilijkheid van de aan hun Poolse confraters opgelegde taak leerden begrijpen, des te groter werd ook hun bewondering voor het geleverde werk en des te meer verstomden de detailkritieken.
Terugdenkend op sommige ontwerpen van visionaire grootsheid, kunnen we niet anders dan onze Poolse confraters toewensen: moogt gij ze verwezenlijken in staal en steen. En dat zullen ze ook, vriend lezer, als men hen laat de meest noodzakelijke voorwaarde tot alle Bouwen, de Vrede!

RENAAT BRAEM,
Hoger Instiuut voor Bouwkunde
en Stedebouw,
Antwerpen.

De Jeugd van Chopin te Brussel

De eerste vertoning van de Poolse film „De jeugd van Chopin" had in het kunstpaleis te Brussel plaats. Als gasten waren aanwezig o.a. de voorzitter van de Senaat Struye en talrijke andere vertegenwoordigers van het Belgische politieke en culturele leven, waaronder vele musici, muziek- en filmcritici. Het publiek begroette de film met grote geestdrift.

1933 Copernicusjaar

Polen zal het jaar 1953 vieren als Copernicusjaar, daar de 400e sterfdag van de sterrekundige (1943) in de tijd van de Hitlerbezetting viel en toen niet op waardige wijze kon worden herdacht. Het geboortehuis van Copernicus in Toruń is in de oorlog gespaard gebleven. Het wordt nu als Copernicus-museum ingericht en aan de zorg van de astronomische (leken) vereniging aldaar toevertrouwd. In het Lectorium Ptolomaei in het Collegium Major van de Universiteit Krakow waar Copernicus doceerde, zijn de oude fresco's met voorstellingen van de studie der astronomie en wiskunde blootgelegd en gerestaureerd. Hier wordt ook Copernicus' instrumentarium gereconstrueerd.
In de kruisgang van het slot te Olsztyn heeft men de door Copernicus eigenhandig gemaakte zonnewijzer, die gedeeltelijk beschadigd was, gerestaureerd. In Frombork, waar Copernicus zijn fundamentele werk „De revolutionibus orbium coelestium" schiep, begonnen de met de reconstructie van zijn Observatorium en de inrichting van een museum verbonden werkzaamheden reeds in 1948. Een rijke Copernicus-collectie, die het Sowjetleger voor vernietiging en vernieling behoedde, heeft de Sowjet-Unie begin van dit jaar aan Polen overgedragen.

★ KORTE BERICHTEN ★

ECONOMIE EN HANDEL

Eigen steenbakkerij voor Nowa Huta

Onlangs is de grote steenbakkerij in Zeslawice (bij Kraków) in bedrijf genomen, die met een productie van 200.000 stenen per dag voorlopig voor de eigen behoefte van het ijzer- en staalcomplex Nowa Huta zal werken. Met de bouw van deze moderne steenbakkerij werd pas een jaar geleden begonnen.

Handelsverkeer Polen-Iran

In Teheran werd op 8 Oct. 1952 een handelsovereenkomst tussen Polen en Iran afgesloten. Het betreft een jaarlijkse omzet van 22 millioen roebel.

De eerste electro-oven van het Nowa Huta-complex

De eerste electro-oven van het Nowa Huta-complex heeft dezer dagen proef gewerkt in de zo goed als gereed zijnde staalgieterij. Deze staalgieterij maakt deel uit van het 21 productie-afdelingen tellende reparatiebedrijf en werkt thans, zolang de hoogovens nog niet produceren, voor de behoefte van het eigen bedrijf bij de fabrieksbouw.
De bediening van de electro-ovens geschiedt door deskundige krachten die gedeeltelijk in de moderne grootbedrijven van de Sowjet-Unie zijn opgeleid. Hun vakscholing geschiedde daar in het raam van de tussen Polen en de USSR bestaande samenwerking op wetenschappelijk en technisch gebied.

Wederopbouw van Warszawase wolkenkrabber

De wederopbouw van het Prudentialgebouw, dat vóór de oorlog met zijn 20 verdiepingen het hoogste gebouw in Warszawa was, zal nog dit jaar gereedkomen. Het werd geheel verbouwd en van twee nieuwe verdiepingen voorzien. Er zal het grootste hotel van Warszawa in worden gevestigd.

Architectonisch decroratieglas

De Poolse glasindustrie is thans in staat, voor decoratieglas gietstukken van 100 en meer kg (bijv. voor architectonische versiering) te maken.
Belangrijke vorderingen werden ook gemaakt bij de fabricage van gekleurd glas voor kunstglasschilderingen, waarvoor een nog niet bereikte kleursortering werd ontwikkeld. Vele glasblazerijen beschikken thans over moderne smeltovens met 1000 ton opnamevermogen en bewerkingsmachines tot een halve km lengte. Voor de gietvormen wordt vuurvastmateriaal gebruikt met dezelfde uitzettingscoefficient als de smeltende massa, die toch na afkoeling gemakkelijk van het gietstuk loslaat.

Nowa Sol aan de Odra wordt industriecentrum

Een bedrijf, waar ijzeren tunnelstukken voor de bouw van de ondergrondse in Warszawa worden gemaakt, ontstaat thans in Nowa Sol aan de Odra. De fabriek zal in Juni 1953 in vol bedrijf zijn, enige afdelingen kunnen echter reeds binnen drie maanden beginnen. Tot zolang worden de tubings gefabriceerd in het bedrijf, dat ook de proefmodellen aan Warszawa leverde en in November van dit jaar met de serieproductie begint. De fabricage van de onderdelen en de montage ervan geschieden aan de lopende band. Het gehele productieproces, te beginnen bij de smeltovens, het afkoelen der gietstukken in speciale tunnelgangen, de daaropvolgende bewerking en montage tot aan het inladen in de wagons geschiedt door automaten.
Het tubingbedrijf vormt niet de enige investering in dit vroeger onbetekenende stadje. Binnen enige jaren wordt het tot een belangrijk industriecentrum uitgebreid. Zo zullen bijv. de vlasspinnerijen aldaar het grootste bedrijf in deze branche van Europa worden.
Eveneens worden de metaalfabrieken met het hoogovenbedrijf en de gieterij gemoderniseerd en vergroot. Een belangrijke uitbreiding ondergaan ook de Odrahaven en het scheepswerf. Verder worden nog talrijke middel- en kleinbedrijven gebouwd.
In de nabijheid van de tubingfabriek ontstaat thans reeds een nieuwe woonwijk; er zullen bij de uitbreiding van de stad meerdere volgen. Volgens het plan zal de bevolking in de komende 20 jaar met 100 % toenemen.

KUNST EN CUTUUR

Het aantal studenten aan de Hogescholen stijgt

Het aantal studenten aan de 82 Poolse hogescholen bedraagt in dit nieuwe studiejaar 134.000. Aan de technische hogescholen waren er 35.600 inschrijvingen (vóór de oorlog 7.600), aan de avond-technische-hogescholen 11.820 (3000 meer dan in het vorige jaar), aan de medische academie's 21.000, aan 7 universiteiten 19.250, aan landbouwhogescholen 8000 (drimaal zoveel als in 1937/38), aan economische hogescholen 16.280, aan 6 paedagogische hogescholen 4000, aan 16 kunst- en muziekhogescholen 4000.
Het aandeel van de arbeiders- en boerenjeugd op het totaal aantal studerenden (van het eerste studiejaar) bedraagt thans 64 % tegenover 13 % als gemiddelde in de vooroorlogse jaren. Ondanks de daling van het percentage der uit de kringen der intellectuele beroepen komende studenten is toch ook hun absolute aantal tegenover 1938 met 3000 gestegen. Vóór de oorlog studeerde slechts 1 op de 3000 arbeiderskinderen en 1 op de 5500 boerenkinderen aan een hogeschool, thans is dit resp. 1 op 170 en 1 op 330. In 1939 was er op elke 800 inwoners 1 student, thans 1 op 200 inwoners. Vóór de oorlog voltooide gemiddeld slechts 9 van de 100 studenten hun studie met een examen, thans is dit aantal 60 op de 100 en in 1955 moet dit 80 op de 100 worden.
Het aantal van de reeds bij de aanvang van het lopende studiejaar verleende staats-studiebeurzen bedraagt 69.917 (tegenover 2564 in 1937/38). In tegenstelling met vóór de oorlog behoeven de beurzen thans niet te worden terugbetaald. De hoogte van het bedrag is tevens voldoende voor kost en inwoning en zo nodig voor kleding en andere levensbenodigdheden. Het totaal bedrag voor alle studiedoeleinden, dat is uitbetaald, steeg van 95,5 millioen złoty in 1949 tot 238,7 millioen in 1950, 611,3 millioen in 1951 en 730 millioen in 1952 (hiervan zijn 190 millioen hogeschoolbeurzen. Er worden geen collegegelden geheven, ook zijn medische hulp en ziekenverzorging gratis. Het aantal plaatsen in de studententehuizen bedraagt thans 35.000.

Wieniawski-vioolconcours te Poznan

Op het IIe Internationale Wieniawski-vioolconcours te Poznań in December van dit jaar zal behalve acht andere Poolse deelnemers ook Wanda Wilkomirska optreden. De negen candidaten hadden bij het voor-examen in het muziekscholingscentrum van het Ministerie voor Kunst en Cultuur aan de toelatingseisen voldaan.

Szymonowicz speelde in Peking

De bekende pianist Zbigniew Szymanowicz en de zangeres Antonina Kawecka hebben een concert in Peking gegeven. Beide kunstenaars behoorden tot een Poolse culturele delegatie, die op het ogenblik in China vertoeft.

40 buitenlandse deelnemers namen deel aan het Wieniawski-concours

Ongeveer 40 kunstenaars uit 11 landen hadden zich opgegeven voor het vioolconcours dat van 5 tot 15 Dec. in Poznań plaats heeft gevonden. Behalve 9 Poolse deelnemers vermeldt de lijst o.a. 16 namen uit de bevriende staten (USSR, Hongarije, Bulgarije, Tchechoslowakije) en een aantal uit Canada, Frankrijk, USA, België en Italië. Tot de uit binnen- en buitenlandse musici samengestelde jury behoorden: T. Szelogowski (Polen) voorzitter, de professoren in de muziek D. M. Ziganow (Moskou) en E. Zathurecki (Budapest), voorts Gorzynski en Jarzebski, Eugenia Uminska, Grazyna Bacewicz, Irena Dubiska (allen Polen), prof. Bosse (DDR) e.a.

In Finland bestaat grote belangstelling voor Poolse muziek
De succesvolle opvoering van Moniuszko's opera „Halka" in Helsinki heeft bij het Finse publiek sterke belangstelling voor de Poolse muziek gewekt. Men heeft het voornemen, hierna de opera's „De scholierenopstand" van Szeligowski en „Het geestesslot" van Moniuszko in te studeren. Waarschijnlijk zal ook het volkszang- en dansensemble „Mazowsze" voor een tournée door Finland worden uitgenodigd. Ook in muziekkringen van de overige Scandinavische landen bestaat een levendige belangstelling voor Poolse muziekuitvoeringen.

Latoszewski benoemd tot directeur van de Warszawase staatsopera
Tot directeur en artistiek leider van de Warszawase staatsopera is benoemd Zygmunt Latoszewski.

Maklakiewicz schrijft een nieuwe opera
Maklakiewicz, die pas in het vorig het operaballet „Het gouden eendje" schiep, schrijft thans in Zakopane een nieuwe opera „De Bergwind" (Halny Wiatr). Als onderwerp koos hij de aan beide zijden van de Hoge Tatra bekende legendarische figuur van de volksheld Janosik. De compositie is gebouwd op harmonische elementen van de volksmuziek uit de bergen. Oorspronkelijke volksmelodieën heeft de componist als authentieke „citaten" hier en daar ingevlochten. Het libretto schreef de bergbewoner Adam Pach, een kleinzoon van de door zijn Tatra-verhalen en zijn bespeling van volksinstrumenten tot over de Poolse grenzen bekend geworden Jasko Sabalka.

Middeleeuwse muurschilderingen in de Dom van Leczyca
Schilderingen, uit de 15e eeuw, zijn in de Dom van Leczyca bij restauratiewerkzaamheden onder een dikke laag pleisterkalk ontdekt. Sommige figuren zijn enige meters hoog.
Het zijn de grootste tot nu toe in Polen bekende muurschilderingen. De eroverliggende beschermende laag heeft de helderheid der kleuren goed bewaard. De Dom van Leczyca is een der oudste kerkgebouwen van Polen (12e eeuw).

Zeldzame vondst voor bibliophilen.
Twee van de ontbrekende 5 bladzijden uit het in 1455 gereedgekomen bijbelmanuscript van Koningin Zofja, de vrouw van de Poolse Koning Władisław Jagiello, zijn nu in de vroegere stadsbibliotheek te Wrocław gevonden.

Operaballet „Pan Twardowski" naar Mexico
De stad Mexico treft voorbereidingen voor de opvoering van het operaballet „Pan Twardowski" van Ludomir Rozycki; het zal de eerste uitvoering zijn. Het choreografisch regieboek door Jerzy Waldorff werd voor dit doel in het Spaans vertaald.

Complete partituur van Moniuszko's opera „Halka" verschenen
Bij de Poolse muziekuitgeverij is thans de complete partituur van Moniuszko's opera „Halka" (4 bedrijven) verschenen. De bewerking geschiedde door de bekende Poolse componist en muziekpaedagoog, de rector van de staats-muziekhogeschool in Lódz, Kazimierz Sikorski.

Czerny-Stefanska concerteerde in Brussel
Op 21 Nov. j.l. gaf de Poolse Chopinprijs-winnares Halina Czerny-Stefanska voor 2000 bezoekers een concert in het Palais des Beaux Arts te Brussel. Haar virtuoze spel werd door het publiek met stormachtige ovaties beloond. Ook koningin Elizabeth was aanwezig, zij feliciteerde Mevrouw Czerny-Stefanska met haar succes.

Toonaangevende Engelse Politici over

POLENS RECHTEN

op de beroverde gebieden

De getrouwe lezers van ons tijdschrift zullen tot de erkenning moeten komen, dat een van de voornaamste quaesties, in onze kolommen behandeld, toch wel betrekking heeft op het goed recht der Polen om de herwonnen gebieden als een onverbrekelijk deel van hun staat te beschouwen. Deze overtuiging leidde er ons toe om aan ons October-November-nummer een bijlage toe te voegen, waarin een van de toonaangevende persoonlijkheden van het hedendaagse Polen, de Vice-Premier Jędrychowski, in duidelijke, onomwonden bewoordingen als pleidooivoerder voor zijn land opkomt. Er was een tijd en deze ligt heus nog niet zo ver achter ons, waarin de hoogst geplaatste Engelse poltici blijk gaven ditzelfde standpunt in te nemen.
Na herlezing van Jędrychowski's rede doorbladerden we nog eens boekwerken met diverse brieven en redevoeringen tijdens de oorlog geschreven en uitgesproken. Onze blik viel op enige voor ons doel belangrijke verklaringen. We geven er slechts twee, er zouden makkelijk meerdere aan te voeren zijn.
Wat schreef Alexander Codagan op 2 November 1944 aan de toenmalige Poolse Minister van Buitenlandse zaken Tadeuz Romer die toen in Londen vertoefde!
„Gij vraagt mij, of Zijne Majesteit's regering voorstander is van het verleggen van de Poolse grens naar de Oder met inbegrip van de Stettin-haven (in deze stukken worden de Duitse geografische namen nog gebezigd.) Het antwoord is dat Zijne Majesteit's regering meent (do consider) dat Polen het recht moet hebben zijn territoriën zo ver uit te brengen (to extend her territory to this extent).
Gaan we de politieke ladder nog hoger op en vragen we ons af, hoe Winston Churchill in die dagen dit vraagstuk bezag. In zijn redevoering van 27 Februari 1945 vinden we hierop een antwoord: „In het Noorden moet Polen in plaats van de precaire Corridor, de grote stad Danzig, het grootste deel van Oost Pruisen ten Westen en ten Zuiden van Königsberg krijgen, benevens een lang, breed zeefront aan de Oostzee. In het Zuiden de belangrijke industriële provincie Boven-Silezië gevoegd bij andere territoria ten Oosten van de Oder."
Wij willen onze lezers niet met verdere citaten vermoeien, zij zullen 't waarschijnlijk wel met ons eens zijn, dat Jędrychowski's redevoering tegen deze achtergrond nog meer relief verkrijgt [1]).

---

[1]) Voor de frontverandering der Engelse politici in deze belangrijke quaestie is het volgende wel het vermelden waard. Toen begin 1945 de enige maanden geleden overleden Kurt Schumacher zich in negatieve zin over de Oder-Neisse grens uitliet „Deutschland wird nie die Oder-Neisze Linie, wie sie von den vier Siegermächten in Potsdam festgelegt wurde, als deutsche Grenze anerkennen," werd hij door de Engelse bezettingsautoriteiten streng berispt en werden hem bij herhaling drastische maatregelen in het vooruitzicht gesteld. Toen hij in de herfst van het jaar 1946 wederom in dergelijke bewoordingen sprak en de Chef van de Poolse militaire Missie op bestraffing aandrong werd dit verzoek niet ingewilligd (te vinden bij Fried Wesemann: Kurt Schumacher, pg. 111).